

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੋ ਨਾਉ ॥ ਦੂਖੁ ਅੰਦੋਹੁ ਨਹੀ ਤਿਹਿ ਠਾਉ ॥ ਨਾਂ
ਤਸਵੀਸ ਖਿਰਾਜੁ ਨ ਮਾਲੁ ॥ ਖਉਫੁ ਨ ਖਤਾ ਨ ਤਰਸੁ ਜਵਾਲੁ ॥੧॥ ਅਬ ਮੋਹਿ ਖੂਬ
ਵਤਨ ਗਹ ਪਾਈ ॥ ਉਹਾਂ ਖੈਰਿ ਸਦਾ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਕਾਇਮੁ ਦਾਇਮੁ
ਸਦਾ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ॥ ਦੋਮ ਨ ਸੋਮ ਏਕ ਸੋ ਆਹੀ ॥ ਆਬਾਦਾਨੁ ਸਦਾ ਮਸਹੂਰ ॥ ਉਹਾਂ
ਗਨੀ ਬਸਹਿ ਮਾਮੂਰ ॥੨॥ ਤਿਉ ਤਿਉ ਸੈਲ ਕਰਹਿ ਜਿਉ ਭਾਵੈ ॥ ਮਹਰਮ ਮਹਲ ਨ
ਕੋ ਅਟਕਾਵੈ ॥ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਖਲਾਸ ਚਮਾਰਾ ॥ ਜੋ ਹਮ ਸਹਰੀ ਸੁ ਮੀਤੁ
ਹਮਾਰਾ ॥੩॥੨॥ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 2)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ
ਕਿ ਇਹ ਜੀਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ
ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਿਜ ਘਰ 'ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਸ਼ਹਿਰ' ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਲਈ ਏਕਤਾ, ਸਮਾਨਤਾ, ਭਾਈਚਾਰਾ ਸਥਾਪਿਤ
ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਵਤਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ,
ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਜੀਵ ਰੰਗ-ਭੇਦ, ਉਚ-ਨੀਚ, ਪ੍ਰਾਯੀਨਤਾ, ਗੁਲਾਮੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਤੇ ਸਭ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਸਾਰੀ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦਾ
ਹੈ। ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਵਤਨ ਵਿਚ ਹਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਬਰਾਬਰਤਾ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ,
ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਅਤੇ ਮਾਨਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ।
ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਲਈ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ
ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਸੰਸਾਰ
ਵਿਚ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਭ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ
ਸੰਘ ਦੀ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿਚ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਨਿਰਣਾ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ
ਵਿਸ਼ਵ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ
ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ (PREAMBLE) ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ
'ਬੇਗਮਪੁਰਾ' 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਮਸੀਹਾ ਡਾਕਟਰ
ਭੀਮ ਰਾਓ ਅੰਬੇਡਕਰ ਜੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ
ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ

ਜੀ ਦੇ 'ਬੇਗਮਪੁਰਾ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੋ ਨਾਉ ॥

ਦੂਖੁ ਅੰਦੋਹੁ ਨਹੀ ਤਿਹਿ ਠਾਉ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਸ਼ਹਿਰ
ਵਿਚ ਮੈਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਂ ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਗਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ—ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਵਤਨ ਵਰਗੀ
ਵਿਵਸਥਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਨਾਗਰਿਕਤਾ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ, ਸਮਾਨਤਾ, ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਾ ਹੋਵੇ।
ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸਭ
ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣ। ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਵਤਨ ਵਿਚ ਸਭ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗਮਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਜਾਤਪਾਤ ਦਾ, ਉਚ-ਨੀਚ
ਦਾ, ਛੂਆ-ਛਾਤ ਦਾ, ਗਰੀਬ-ਅਮੀਰ ਦਾ, ਗੋਰੇ-ਕਾਲੇ, ਰੰਗ-ਭੇਦ ਦਾ ਕੋਈ
ਦੁੱਖ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਨਾਂ ਤਸਵੀਸ ਖਿਰਾਜੁ ਨ ਮਾਲੁ ॥

ਖਉਫੁ ਨ ਖਤਾ ਨ ਤਰਸੁ ਜਵਾਲੁ ॥੧॥

ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਨਾ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਘਬਰਾਹਟ ਹੈ।
ਨਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਬਦਲੇ ਕੋਈ ਟੈਕਸ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ
ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਡਰ, ਵੈਰ, ਗੁਨਾਹ, ਇੱਛਾ, ਦਇਆ ਅਤੇ
ਘਾਟੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹਨ।

ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ—ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਵਤਨ ਵਿਚ ਹਰ ਜੀਵ ਚਿੰਤਾ, ਘਬਰਾਹਟ
ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਬਦਲੇ ਜਬਰੀ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ
ਪੈਂਦਾ। ਜੀਵ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦੇ ਡਰ, ਖੌਫ, ਗੁਨਾਹ, ਵੈਰ, ਘਾਟੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਮਾਨਵੀ
ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ।

ਅਬ ਮੋਹਿ ਖੂਬ ਵਤਨ ਗਹ ਪਾਈ ॥

ਉਹਾਂ ਖੈਰਿ ਸਦਾ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਭਾਈ ਮੈਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਉੱਤਮ ਤੇ ਅਟੱਲ
 ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸਦੀਵੀ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।
 ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ—ਵਿਸ਼ਵ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਵਤਨ ਵਿਚ ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਨੂੰ ਉਹ
 ਹੀ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਉਸਨੂੰ ਜੀਵਨ ਭਰ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।
ਕਾਇਮੁ ਦਾਇਮੁ ਸਦਾ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ॥
ਦੋਮ ਨ ਸੋਮ ਏਕ ਸੋ ਆਹੀ ॥
 ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਥਿਰ ਰਹਿਣ
 ਵਾਲੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਜਾਂ ਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਥੇ
 ਕੇਵਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਟੱਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।
 ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ—ਇਸ ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਵਤਨ ਵਿਚ ਐਸੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੋਣੀ
 ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਥਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ। ਇਥੇ ਹਰ ਜੀਵ ਨੂੰ
 ਸਮਾਨਤਾ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ, ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਕੋਈ ਦੂਸਰੇ
 ਤੀਸਰੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਨਾਗਰਿਕ ਨਾ ਹੋਵੇ।
ਆਬਾਦਾਨੁ ਸਦਾ ਮਸਹੂਰ ॥
ਊਹਾਂ ਗਨੀ ਬਸਹਿ ਮਾਮੂਰ ॥੨॥
 ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਰੂਹਾਨੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੀਆਂ
 ਰੂਹਾਂ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਬਾਦ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਉਥੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ
 ਵਾਲੀਆਂ ਅਮੀਰ, ਸਬਰ-ਸੰਤੋਖ ਅਤੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਰੂਹਾਂ ਵਸਦੀਆਂ ਹਨ।
 ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ—ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਵਤਨ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਵਾਲੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਨਾਲ
 ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਵੇ। ਉਥੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ
 ਮਨੁੱਖ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਆਨੰਦਮਈ ਗੁਜ਼ਾਰ ਰਹੇ ਹੋਣ।
ਤਿਉ ਤਿਉ ਸੈਲ ਕਰਹਿ ਜਿਉ ਭਾਵੈ ॥
ਮਹਰਮ ਮਹਲ ਨ ਕੋ ਅਟਕਾਵੈ ॥
 ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਵਸਨੀਕ ਰੂਹਾਂ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ
 ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸੈਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਰੂਹਾਂ
 ਨੂੰ ਘੁੰਮਣ-ਫਿਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।
 ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ—ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਵਤਨ ਵਿਚ ਮਾਨਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ

ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਘੁੰਮਣ-ਫਿਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੁਣ
 ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਘੁੰਮ ਫਿਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਖਲਾਸ ਚਮਾਰਾ ॥
ਜੋ ਹਮ ਸਹਰੀ ਸੁ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ॥੩॥੨॥
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ
 ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ।
 ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਜੀਵ ਇਹਨਾਂ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ, ਉਹ ਖਲਾਸ ਹੈ। ਉਹੀ ਮੇਰਾ
 ਮਿੱਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਹਮ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹੈ।
 ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ
 ਕਿ ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਵਤਨ ਵਿਚ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤਪਾਤ, ਛੂਆ-ਛਾਤ, ਗੁਲਾਮੀ
 ਪ੍ਰਥਾ, ਦਾਸ-ਪ੍ਰਥਾ, ਪਰਾਧੀਨਤਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਤਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ
 ਨਾਗਰਿਕ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਭ ਨਾਗਰਿਕ ਮਿੱਤਰਤਾ ਪੂਰਵਕ ਰਹਿਣ।
 ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ
 ਵਿਸ਼ਵ ਲਈ ਐਸੀ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਜਿਸ ਵਿਚ
 ਅਟੱਲ ਸੁੱਖ ਹੋਵੇ।
 * * * * *
 ਐਸੀ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ਰੇ ਭਾਈ। ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨ ਜੋ ਕਛੁ ਕਰੀਏ ਸੋ ਸਬ
 ਭਰਮ ਕਹਾਈ ॥ ਟੇਕ ॥ ਭਗਤਿ ਨ ਰਸ ਦਾਨ ਭਗਤਿ ਨ ਕਥੈ ਗਿਆਨ। ਭਗਤਿ ਨ
 ਬਨ ਮੇਂ ਗੁਫਾ ਖੁਦਾਈ ॥੧॥ ਭਗਤਿ ਨ ਐਸੀ ਹਾਂਸੀ ਭਗਤਿ ਨ ਆਸਾ ਪਾਸੀ।
 ਭਗਤਿ ਨ ਕੁਲ ਕਾਨ ਗਵਾਈ ॥੨॥ ਭਗਤਿ ਨਾ ਇੰਦ੍ਰੀ ਬਾਧੈ ਭਗਤਿ ਨ ਜੋਗ ਸਾਧੈ।
 ਭਗਤਿ ਨ ਅਹਾਰ ਘਟਾਈ ਯੇ ਸਬ ਕਰਮ ਕਹਾਈ ॥੩॥ ਭਗਤਿ ਨ ਨਿਦ੍ਰਾ ਸਾਧੈ
 ਭਗਤਿ ਨ ਬੈਰਾਗ ਬਾਧੈ। ਭਗਤਿ ਨ ਯੇ ਸਬ ਬੇਦ ਬੜਾਈ ॥੪॥ ਭਗਤਿ ਨ ਮੂਢ
 ਮੁਢਾਏ ਭਗਤਿ ਨ ਮਾਲਾ ਦਿਖਾਏ। ਭਗਤਿ ਨ ਚਰਨ ਧੁਆਏ ਯੇ ਸਭ ਗੁਨੀ ਜਨ
 ਗਾਈ ॥੫॥ ਭਗਤਿ ਨ ਤੋਂ ਲੋਂ ਜਾਨੀ ਜੋ ਲੋਂ ਆਪ ਕੋ ਆਪ ਬਖਾਨੀ। ਜੋਈ ਜੋਈ ਕਰੈ
 ਸੋ ਸੋ ਕਰਮ ਬੜਾਈ ॥੬॥ ਆਪਾ ਗਯੋ ਤਬ ਭਗਤਿ ਪਾਈ ਐਸੀ ਹੈ ਭਗਤਿ ਭਾਈ।
 ਰਾਮ ਮਿਲਿਯੋ ਅਪਨੇ ਗੁਨ ਖੋਇਓ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਸਭੈ ਜੋ ਗੰਵਾਈ ॥੭॥ ਕਹਿ

ਰਵਿਦਾਸ ਛੂਟੀ ਸਬ ਆਸ ਤਬ ਹਰਿ ਤਾਹੀ ਕੇ ਪਾਸ। ਆਤਮਾ ਥਿਰ ਭਈ ਤਬਹੀ
ਨਿਧਿ ਪਾਈ ॥੮॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 4)

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ
ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ
ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਭ ਕੁਝ ਭਰਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਐਸੀ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ਰੇ ਭਾਈ।

ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨ ਜੋ ਕਛੁ ਕਰੀਏ ਸੋ ਸਬ ਭਰਮ ਕਹਾਈ ॥੮੯॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਆਡੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।
ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਜੀਵ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਭਰਮ
ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਗਤਿ ਨ ਰਸ ਦਾਨ ਭਗਤਿ ਨ ਕਥੈ ਗਿਆਨ।

ਭਗਤਿ ਨ ਬਨ ਮੇਂ ਗੁਫਾ ਖੁਦਾਈ ॥੯੦॥

ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਸ ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਕਥਾ
ਗਿਆਨ ਕਰਨਾ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਜੰਗਲ ਅਤੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ
ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਭਗਤੀ ਹੈ।

ਭਗਤਿ ਨ ਐਸੀ ਹਾਂਸੀ ਭਗਤਿ ਨ ਆਸਾ ਪਾਸੀ।

ਭਗਤਿ ਨ ਕੁਲ ਕਾਨ ਗਵਾਈ ॥੯੧॥

ਭਗਤੀ ਕੋਈ ਮਜ਼ਾਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਭਗਤੀ ਜੂਏ ਦਾ ਪਾਸਾ ਹੈ ਜਿਸ
ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੋਂ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕੁੱਲ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਭੁੱਲਣਾ ਵੀ
ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਭਗਤਿ ਨਾ ਇੰਦ੍ਰੀ ਬਾਧੈ ਭਗਤਿ ਨ ਜੋਗ ਸਾਧੈ।

ਭਗਤਿ ਨ ਅਹਾਰ ਘਟਾਈ ਯੇ ਸਬ ਕਰਮ ਕਹਾਈ ॥੯੨॥

ਆਪਣੀਆਂ ਕੇਵਲ ਇੰਦਰੀਆਂ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣਾ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਵੀ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਖੁਰਾਕ ਘਟਾਉਣਾ, ਵਰਤ ਰੱਖਣਾ ਵੀ ਭਗਤੀ
ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਆਡੰਬਰ (ਕਰਮ ਕਾਂਡ) ਹੀ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਭਗਤਿ ਨ ਨਿਦ੍ਰਾ ਸਾਧੈ ਭਗਤਿ ਨ ਬੈਰਾਗ ਬਾਧੈ।

ਭਗਤਿ ਨ ਯੇ ਸਬ ਬੇਦ ਬੜਾਈ ॥੯੩॥

ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨਾ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ
ਹੋਣਾ ਵੀ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਦਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨਾ ਵੀ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਭਗਤਿ ਨ ਮੂਡ ਮੁਡਾਏ ਭਗਤਿ ਨ ਮਾਲਾ ਦਿਖਾਏ।

ਭਗਤਿ ਨ ਚਰਨ ਧੁਆਏ ਯੇ ਸਬ ਗੁਨੀ ਜਨ ਗਾਈ ॥੯੪॥

ਸਿਰ ਮੁਨਾਉਣਾ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਲਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਦਿਖਾਉਣੀ ਵੀ
ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚਰਨ ਧੁਆਉਣੇ ਵੀ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਗੁਣਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ਾਂ
ਦਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ।

ਭਗਤਿ ਨ ਤੋਂ ਲੋਂ ਜਾਨੀ ਜੋ ਲੋਂ ਆਪ ਕੋ ਆਪ ਬਖਾਨੀ।

ਜੋਈ ਜੋਈ ਕਰੈ ਸੋ ਸੋ ਕਰਮ ਬੜਾਈ ॥੯੫॥

ਜੀਵ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਭਗਤੀ ਦੀ ਸੂਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ
ਹੰਕਾਰ ਸਹਿਤ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਜੋ ਕੁਝ
ਕਰਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਕਰਮ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਆਪਾ ਗਯੋ ਤਬ ਭਗਤਿ ਪਾਈ ਐਸੀ ਹੈ ਭਗਤਿ ਭਾਈ।

ਰਾਮ ਮਿਲਿਯੋ ਅਪਨੇ ਗੁਨ ਖੋਇਓ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਸਭੈ ਜੋ ਗੰਵਾਈ ॥੯੬॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਹੰਕਾਰ ਮਿਟਾ ਕੇ ਤਦ ਭਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਅਸਲੀ ਭਗਤੀ
ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਭਗਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੀਵ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਹੰਕਾਰ
ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਵਿਕਾਰ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਿਧੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ ਦੀ
ਇੱਛਾ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਛੂਟੀ ਸਬ ਆਸ ਤਬ ਹਰਿ ਤਾਹੀ ਕੇ ਪਾਸ।

ਆਤਮਾ ਥਿਰ ਭਈ ਤਬਹੀ ਨਿਧਿ ਪਾਈ ॥੯੭॥

ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ
ਇੱਛਾਵਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਦ ਜੀਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਸਥਿਰ
ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਰਵਉੱਚ ਨਿਧੀ ਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਹੈ ਸਬ ਆਤਮ ਸੁਖ ਪਰਕਾਸ ਸਾਂਚੇ । ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਰਾਹਾਰ ਕਲਪਿਤ ਏ ਪਾਂਚੇ ॥ ਟੇਕ ॥
ਆਦਿ ਮਧਯ ਔਸਾਨ ਏਕ ਰਸ ਤਾਰ ਤੂੰਬ ਨ ਤਾਈ । ਬਾਵਰ ਜੰਗਮ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ
ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਹਰਿ ਰਾਈ ॥੧॥ ਸਰਬੇਸਵਰ ਸ੍ਰਬੰਗੀ ਸਰਬਗਤਿ ਕਰਤਾ ਹਰਤਾ
ਸੋਈ । ਸਿਵ ਨ ਅਸਿਵ ਨ ਸਾਧ ਅਰੁ ਸੇਵਕ ਉਨੈ ਭਾਵ ਨਹਿ ਹੋਈ ॥੨॥ ਧਰਮ
ਅਧਰਮ ਮੋਛ ਨਹਿ ਬੰਧਨ ਜਰਾ ਮਰਨ ਭਵ ਨਾਸਾ । ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਗੋਯ ਅਰੁ
ਗਿਆਨਾ ਏਕ ਮੇਕ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥੩॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 5)

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੀ ਪਰਮ ਸੁੱਖ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ
ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ
ਜਾ ਸਕਦਾ ।

ਹੈ ਸਬ ਆਤਮ ਸੁਖ ਪਰਕਾਸ ਸਾਂਚੇ ।

ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਰਾਹਾਰ ਕਲਪਿਤ ਏ ਪਾਂਚੇ ॥ ਟੇਕ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਹੈ । ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੀ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਸਤਿ-ਸ੍ਵਰੂਪ, ਪਰਮਸੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਸਵੈ-ਸਿਧ, ਨਿਰੰਤਰ ਅਤੇ
ਨਿਰਾਹਾਰੀ ਹੈ । ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਬਣੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਕਲਪਿਤ ਹਨ ।

ਆਦਿ ਮਧਯ ਔਸਾਨ ਏਕ ਰਸ ਤਾਰ ਤੂੰਬ ਨ ਤਾਈ ।

ਬਾਵਰ ਜੰਗਮ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਹਰਿ ਰਾਈ ॥੧॥

ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਆਦਿ, ਮਧ ਅਤੇ ਅੰਤ ਹੈ, ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ
ਇਕ ਸਮਾਨ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਹੇ ਭਾਈ ! ਉਹ
ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੱਚ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਗਤੀ ਰੂਪੀ ਧਾਗੇ ਨਾਲ ਬੱਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ।
ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੰਗਲਾਂ, ਪਹਾੜਾਂ ਕੀੜਿਆਂ-ਪਤੰਗਿਆਂ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ
ਸਭ ਜਗਾ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ ।

ਸਰਬੇਸਵਰ ਸ੍ਰਬੰਗੀ ਸਰਬਗਤਿ ਕਰਤਾ ਹਰਤਾ ਸੋਈ ।

ਸਿਵ ਨ ਅਸਿਵ ਨ ਸਾਧ ਅਰੁ ਸੇਵਕ ਉਨੈ ਭਾਵ ਨਹਿ ਹੋਈ ॥੨॥

ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਭ ਦਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਾਲਕ ਹੈ । ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਧਰਤਾ,

ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ
ਹੈ । ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾ ਤਾਂ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ, ਨਾ ਅਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਨਾ
ਸੁਆਮੀ ਨਾ ਸੇਵਕ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦ੍ਰਿੜ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ
ਹੁੰਦੀ ।

ਧਰਮ ਅਧਰਮ ਮੋਛ ਨਹਿ ਬੰਧਨ ਜਰਾ ਮਰਨ ਭਵ ਨਾਸਾ ।

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਗੋਯ ਅਰੁ ਗਿਆਨਾ ਏਕ ਮੇਕ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥੩॥

ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਿੱਜ-ਘਰ ਵਿਚ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਧਰਮ ਹੈ ਨਾ
ਅਧਰਮ ਹੈ, ਨਾ ਮੁਕਤੀ ਹੈ ਨਾ ਬੰਧਨ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਬਢਾਪਾ ਤੇ ਮੌਤ ਹੈ । ਗੁਰੂ
ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਾਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ
ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਪ
ਹੀ ਗਿਆਨ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਗਿਆਨੀ ਹੈ ਪਰ ਐਸਾ ਜੀਵ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਨੁਭਵ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਇਕ ਮਿਕ
ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਕੋਉ ਸੁਮਰਨ ਦੇਖੋ ਯੇ ਸਬ ਓਪਲੀ ਚੋਭਾ ॥ ਜਾ ਕੈ ਜੇਸੀ ਸੁਮਿਰਨ ਤਾ ਕੋ
ਤੈਸੀ ਸੋਭਾ ॥ ਟੇਕ ॥ ਹਮਰੀ ਹੀ ਸੀਖ ਸੁਨੈ ਸੌ ਹੀ ਮਾਂਡੇ ਰੇ ॥ ਥੋਰੇ ਹੀ ਇਤਰਾਈ ਚਾਲੈ
ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਛਾਡੇ ਰੇ ॥੧॥ ਅਤਿਹੀ ਆਤੁਰ ਹੈ ਕਾਂਚਾ ਹੀ ਤੋਲੇ ਰੇ ॥ ਊਡੇ ਜਲ ਪੈਸੇ
ਨਹੀਂ ਪਾਂਡ ਰਾਖੇ ਰੇ ॥੨॥ ਥੋਰੇ ਹੀ ਥੋਰੇ ਮੁਸੀਅਤ ਪਰਾਯ ਧਨਾ । ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਸੁਨੋ
ਸੰਤ ਜਨਾ ॥੩॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 5)

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਹਰੀ
ਆਡੰਬਰਾਂ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਰੂਪੀ ਸੱਚੇ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੱਚੇ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਕੋਉ ਸੁਮਰਨ ਦੇਖੋ ਯੇ ਸਬ ਓਪਲੀ ਚੋਭਾ ॥

ਜਾ ਕੈ ਜੇਸੀ ਸੁਮਿਰਨ ਤਾ ਕੋ ਤੈਸੀ ਸੋਭਾ ॥ ਟੇਕ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸਿਮਰਨ ਨੂੰ ਕਰਕੇ ਦੇਖੋ ਉਸ ਵਿਚ ਸੱਚਾ ਆਨੰਦ ਹੈ, ਸੱਚੇ
ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਡੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਿਮਰਨ ਕੇਵਲ ਦਿਖਾਵਾ

ਮਾਤਰ ਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਤਨਾ ਸਿਮਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ
ਸ਼ੋਭਾ ਵੀ ਉਤਨੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਹਮਰੀ ਹੀ ਸੀਖ ਸੁਨੈ ਸੌ ਹੀ ਮਾਂਡੇ ਰੇ ॥

ਥੋਰੇ ਹੀ ਇਤਰਾਈ ਚਾਲੈ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਛਾਡੇ ਰੇ ॥੧॥

ਪਾਖੰਡੀ ਲੋਕ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਸੱਚੀ-ਸੁਚੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ
ਇਹ ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਸਿੱਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।
ਝੂਠੇ ਹੰਕਾਰ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਹਰੀ ਆਡੰਬਰਾਂ ਵਿਚ
ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਅਤਿਹੀ ਆਤੁਰ ਹੈ ਕਾਂਚਾ ਹੀ ਤੋਲੇ ਰੇ ॥

ਊਡੇ ਜਲ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਪਾਂਡ ਰਾਖੇ ਰੇ ॥੨॥

ਪਾਖੰਡੀ ਲੋਕ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਝੂਠੇ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਕੇ ਝੂਠਾ ਸੌਦਾ
ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨੀਵੇਂ ਪਾਸੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਜੀਵ
ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਥੋਰੇ ਹੀ ਥੋਰੇ ਮੁਸੀਅਤ ਪਰਾਯੋ ਧਨਾ।

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਸੁਨੈ ਸੰਤ ਜਨਾ ॥੩॥

ਹੇ ਜੀਵ ਥੋੜ੍ਹਾ-ਥੋੜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਤੇਰਾ ਸਵਾਸਾਂ ਰੂਪੀ ਧੰਨ ਅਜ਼ਾਈਂ ਪਾਸੇ
ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਹੇ ਸੰਤ ਜਨੋ! ਮੇਰੀ ਗੱਲ
ਸੁਣੋ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ

ਕੂਪੁ ਭਰਿਓ ਜੈਸੇ ਦਾਦਿਰਾ ਕਛੁ ਦੇਸੁ ਬਿਦੇਸੁ ਨ ਬੂਝ ॥

ਐਸੇ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਬਿਖਿਆ ਬਿਮੋਹਿਆ ਕਛੁ ਆਰਾਪਾਰੁ ਨ ਸੂਝ ॥੧॥

ਸਗਲ ਭਵਨ ਕੇ ਨਾਇਕਾ ਇਕੁ ਛਿਨੁ ਦਰਸੁ ਦਿਖਾਇ ਜੀ ॥੧॥

ਰਹਾਉ ॥ ਮਲਿਨ ਭਈ ਮਤਿ ਮਾਧਵਾ ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਲਖੀ ਨ ਜਾਇ ॥

ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕ੍ਰਮੁ ਚੁਕਈ ਮੈ ਸੁਮਤਿ ਦੇਹੁ ਸਮਝਾਇ ॥੨॥

ਜੋਗੀਸਰ ਪਾਵਹਿ ਨਹੀ ਤੁਅ ਗੁਣ ਕਥਨੁ ਅਪਾਰ ॥

ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਕੈ ਕਾਰਣੈ ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰ ॥੩॥੧॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 10)

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ
ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੇ ਦੁਰਲੱਭ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਹਾਲਤ
ਖੂਹ ਦੇ ਡੱਡੂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੂਹ ਦੇ ਡੱਡੂ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ
ਕਰਕੇ ਖੂਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਇਹ ਜੀਵ ਆਪਣਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੇ ਅਸਲੀ ਮਨੋਰਥ ਦੇ ਭੇਦਾਂ ਨੂੰ
ਪਛਾਣਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਅਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ
ਖੂਹ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਲੋਕ ਸਵਾਰਨ ਦੀ
ਕੋਈ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕੂਪੁ ਭਰਿਓ ਜੈਸੇ ਦਾਦਿਰਾ ਕਛੁ ਦੇਸੁ ਬਿਦੇਸੁ ਨ ਬੂਝ ॥

ਐਸੇ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਬਿਖਿਆ ਬਿਮੋਹਿਆ

ਕਛੁ ਆਰਾਪਾਰੁ ਨ ਸੂਝ ॥੧॥

ਹੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ, ਜਿਵੇਂ ਖੂਹ ਵਿਚ ਡੱਡੂ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਖੂਹ
ਤੋਂ ਬਾਹਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਡੱਡੂ ਦਾ ਮਨ
ਅਗਿਆਨਤਾ-ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਲਿਪਤ ਹੋਏ ਨੂੰ ਖੂਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰੀ
ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਸ ਜੀਵ ਦੀ ਹੈ,
ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਭਰਮ ਰੂਪੀ ਖੂਹ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਪਿਆ ਹੈ,
ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸਵਾਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰ ਖੂਹ ਵਿਚ ਇਕ ਡੱਡੂ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਤਰਸਯੋਗ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਦੇਖ
ਕੇ ਮਾਨਸਰੋਵਰ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹੰਸ ਨੂੰ ਉਸ 'ਤੇ ਦਇਆ ਆਈ। ਉਸ ਨੇ ਡੱਡੂ ਨੂੰ
ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਤੈਨੂੰ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਲੈ ਚੱਲੀਏ। ਉਥੇ ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ ਚੁਗਾਂਗੇ ਤੇ ਅਨੰਦ
ਭਰਿਆ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਾਂਗੇ। ਡੱਡੂ ਖੂਹ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦਾ
ਦੂਸਰੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪੁੱਜਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, 'ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਏ?' ਤਾਂ ਹੰਸ ਨੇ

ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਤਾਂ ਅਥਾਹ ਹੈ, ਤੇਰੀਆਂ ਛਾਲਾਂ ਕੀ ਕਰਨਗੀਆਂ।
 ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜੀਵ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਫਸਿਆ
 ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਲੋਕ ਸੰਵਾਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ
 ਸੰਤ ਇਸ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਖੂਹ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ
 ਇਸ ਦਾ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਲੋਕ ਸਹੇਲਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।
 (ਸਤਿਗੁਰ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ—
 ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮ॥
 ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ॥ (ਪੰਨਾ ੧੩੭੩)
 ਸਿਮਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਭਲੇ ਹਨ—ਪਰਮਾਤਮਾ ਵੀ ਤੇ ਸੰਤ ਵੀ। ਪਰਮਾਤਮਾ
 ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਸੰਤ ਜੀਵ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਾ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ।
 ਪਰ ਇਹ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ
 ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਧਨ, ਇਸਤਰੀ, ਪੁੱਤਰ ਜੈਸਾ ਸੁੱਖ ਹੈ ?
 ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਤਾਂ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ। ਸਿਮਰਨ
 ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੀਆਂ ਸਭ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਧਨ, ਇਸਤਰੀ,
 ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਤਾਂ ਜੀਵ ਦੇ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਹੈ।
 ਸਗਲ ਭਵਨ ਕੇ ਨਾਇਕਾ
 ਇਕੁ ਛਿਨੁ ਦਰਸੁ ਦਿਖਾਇ ਜੀ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥
 ਸਭ ਖੰਡਾਂ-ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ ਇਕ ਛਿਨ ਲਈ
 ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ ਜੀ। ਸਭ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ
 ਆਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਬਹੁਤ
 ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ
 ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਛਿਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣਾ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਖਾ ਦਿਓ ਜੀ, ਤਾਂ
 ਜੋ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜੀ।
 ਮਲਿਨ ਭਈ ਮਤਿ ਮਾਧਵਾ ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਲਖੀ ਨ ਜਾਇ॥
 ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭ੍ਰਮੁ ਚੁਕਈ ਮੈ ਸੁਮਤਿ ਦੇਹੁ ਸਮਝਾਇ॥੨॥
 ਹੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ, ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਜੀਵ ਦੀ ਮੱਤ ਇੰਨੀ
 ਮੈਲੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਰਮ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੁੱਭ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ
 ਬੁੱਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੋਵੇ।
 ਜੋਗੀਸਰ ਪਾਵਹਿ ਨਹੀ ਤੁਅ ਗੁਣ ਕਥਨੁ ਅਪਾਰ॥
 ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਕੈ ਕਾਰਣੈ ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰ॥੩॥੧॥
 ਹੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜੋਗੀ ਵੀ ਆਪ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਅੰਤ
 ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਦੇ ਗੁਣ ਬੇਅੰਤ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ
 ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਚਮਾਰ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਗਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਆਪ ਦੇ
 ਗੁਣ-ਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।
 * * * * *
 ਆਸਾ ਬਾਣੀ
 ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਭ੍ਰਿਗ ਪਤੰਗ ਕੁੰਚਰ ਏਕ ਦੋਖ ਬਿਨਾਸ॥
 ਪੰਚ ਦੋਖ ਅਸਾਧ ਜਾ ਮਹਿ ਤਾ ਕੀ ਕੇਤਕ ਆਸ॥੧॥
 ਮਾਧੋ ਅਬਿਦਿਆ ਹਿਤ ਕੀਨ॥
 ਬਿਬੇਕ ਦੀਪ ਮਲੀਨ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥
 ਤ੍ਰਿਗਦ ਜੋਨਿ ਅਚੇਤ ਸੰਭਵ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਅਸੋਚ॥
 ਮਾਨੁਖਾ ਅਵਤਾਰ ਦੁਲਭ ਤਿਹੀ ਸੰਗਤਿ ਪੋਚ॥੨॥
 ਜੀਅ ਜੰਤ ਜਹਾ ਜਹਾ ਲਗੁ ਕਰਮ ਕੇ ਬਸਿ ਜਾਇ॥
 ਕਾਲ ਫਾਸ ਅਬਧ ਲਾਗੇ ਕਛੁ ਨ ਚਲੈ ਉਪਾਇ॥੩॥
 ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸ ਉਦਾਸ ਤਜੁ ਭ੍ਰਮੁ ਤਪਨ ਤਪੁ ਗੁਰ ਗਿਆਨ॥
 ਭਗਤ ਜਨ ਭੈ ਹਰਨ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕਰਹੁ ਨਿਦਾਨ॥੪॥੧॥
 (ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 11)
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਜੀਵ ਦੇ ਜੀਵਨ ਉੱਤੇ ਪੰਜਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ
 ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਜੀਵ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ
 ਵਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ
 ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਿਆਨਤਾ
 ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਭ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ।

ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਭ੍ਰਿਗ ਪਤੰਗ ਕੁੰਚਰ ਏਕ ਦੋਖ ਬਿਨਾਸ ॥

ਪੰਚ ਦੋਖ ਅਸਾਧ ਜਾ ਮਹਿ ਤਾ ਕੀ ਕੇਤਕ ਆਸ ॥੧॥

ਹਿਰਨ, ਮੱਛੀ, ਭੋਰਾ, ਪਤੰਗਾ ਅਤੇ ਹਾਥੀ ਇਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਵਿਚ ਇਕ-ਇਕ ਦੋਸ਼ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਿਰਨ ਨੂੰ ਕੰਨ-ਰਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੇ ਹਿਰਨ ਨੂੰ ਫੜਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਘੰਡੇ-ਹੇੜੇ ਦਾ ਨਾਦ ਵਜਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿਰਨ ਘੰਡੇ-ਹੇੜੇ ਦਾ ਨਾਦ ਸੁਣਦਾ ਹੋਇਆ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੱਛੀ ਜੀਭ ਦੇ ਸਵਾਦ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਕੁੰਡੀ ਨਾਲ ਮਾਸ ਲਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੱਛੀ ਜੀਭ ਦੇ ਸਵਾਦ ਕਰਕੇ ਮਾਸ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕੁੰਡੀ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਫਸਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭੋਰਾ ਨੱਕ-ਰਸ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਗਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਸੂਰਜ ਉਦੈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਮਲ ਦਾ ਫੁੱਲ ਖਿੜਦਾ ਹੈ। ਭੋਰਾ ਇਸ 'ਤੇ ਸੁਰੰਧੀ ਲੈਣ ਲਈ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸੂਰਜ ਛਿਪਦਾ ਹੈ, ਕਮਲ ਦਾ ਫੁੱਲ ਬੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭੋਰਾ ਕਮਲ ਦੇ ਫੁੱਲ ਵਿਚ ਘੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਤੰਗੇ ਨੂੰ ਅੱਖ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਦਾ ਰਸ ਹੈ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇਖਦਾ ਦੇਖਦਾ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸੜ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਥੀ ਵਿਚ ਕਾਮ-ਵਾਸਨਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੇ ਫੜਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਟੋਆ ਪੁੱਟ ਕੇ ਉਪਰ ਕਾਨਿਆਂ ਦੀ ਛੱਤ ਪਾ ਕੇ ਉਪਰ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹਥਣੀ ਬਣਾ ਕੇ ਖੜੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਥੀ ਹਥਣੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪੁੱਜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਟੋਏ ਵਿਚ ਗਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਮਹਾਵਤ ਦੇ ਕੁੰਡੇ ਸਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਭ੍ਰਿਗ ਪਤੰਗੁ ਕੁੰਚਰੁ ਅਰੁ ਮੀਨਾ ॥

ਮਿਰਗੁ ਮਰੈ ਸਹਿ ਅਪੁਨਾ ਕੀਨਾ ॥ (ਪੰਨਾ ੨੨੫)

ਪਰ ਜੀਵ ਵਿਚ ਇਹ ਪੰਜੇ ਨਾ ਸਾਧੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਐਬ ਹਨ। ਫਿਰ ਇਸ ਦੇ ਬਚਣ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਮਾਧੋ ਅਬਿਦਿਆ ਹਿਤ ਕੀਨ ॥

ਬਿਬੇਕ ਦੀਪ ਮਲੀਨ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ, ਇਸ ਜੀਵ ਨੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਹਿੱਤ ਜਾਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਣ ਜੀਵ ਦੀ ਸੋਚਣ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਸਤਿ-ਅਸਤਿ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਮੈਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਵਿੱਦਿਆ ਦੀ ਘਾਟ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜੀਵ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਵਿਅਰਥ ਗੁਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਤ੍ਰਿਗਦ ਜੋਨਿ ਅਚੇਤ ਸੰਭਵ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਅਸੋਚ ॥

ਮਾਨੁਖਾ ਅਵਤਾਰ ਦੁਲਭ ਤਿਹੀ ਸੰਗਤਿ ਪੋਚ ॥੨॥

ਟੋਢੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਚੇਤਨਤਾ ਇਨਸ਼ਾਨ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸੰਭਾਵਤ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਪੁੰਨ-ਪਾਪ ਦੀ, ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਦੀ ਸੋਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਅਵਤਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਕਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਨੀਚ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥ ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥

ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥ ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥੧॥

(ਪੰਨਾ ੧੧੫੯)

ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਜਨਮ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਤਰਸਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜਨਮ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਲਈ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।)

ਜੀਅ ਜੰਤ ਜਹਾ ਜਹਾ ਲਗੁ ਕਰਮ ਕੇ ਬਸਿ ਜਾਇ ॥

ਕਾਲ ਫਾਸ ਅਬਧ ਲਾਗੇ ਕਛੁ ਨ ਚਲੈ ਉਪਾਇ ॥੩॥

ਜੀਵ ਜਿਥੋ-ਜਿਥੋ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਵਸੀਕਾਰ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਨਾ ਕੱਟੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਾਲ ਰੂਪੀ ਮੌਤ ਦੀ ਫਾਹੀ ਆ ਕੇ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਅੱਗੇ ਜੀਵ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸ ਉਦਾਸ ਤਜੁ ਭ੍ਰਮੁ ਤਪਨ ਤਪੁ ਗੁਰ ਗਿਆਨ ॥

ਭਗਤ ਜਨ ਭੈ ਹਰਨ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕਰਹੁ ਨਿਦਾਨ ॥੪॥੧॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਤਪਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਤਪ ਗੁਰੂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਮਤ ਸੰਸਾਰ ਵਲੋਂ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਰਮ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਡਰ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਹੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਆਪ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੀਵ ਦੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰੋ ਜੀ।

ਸੰਤ ਤੁਝੀ ਤਨੁ ਸੰਗਤਿ ਪ੍ਰਾਨ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਗਿਆਨ ਜਾਨੈ ਸੰਤ ਦੇਵਾ ਦੇਵ ॥੧॥

ਸੰਤ ਚੀ ਸੰਗਤਿ ਸੰਤ ਕਥਾ ਰਸੁ ॥

ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਮਾਝੈ ਦੀਜੈ ਦੇਵਾ ਦੇਵ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸੰਤ ਆਚਰਣ ਸੰਤ ਚੋ ਮਾਰਗੁ ਸੰਤ ਚ ਓਲ੍ਹਗ ਓਲ੍ਹਗਣੀ ॥੨॥

ਅਉਰ ਇਕ ਮਾਰਗੁ ਭਗਤਿ ਚਿੰਤਾਮਣਿ ॥

ਜਣੀ ਲਖਾਵਹੁ ਅਸੰਤ ਪਾਪੀ ਸਣਿ ॥੩॥

ਰਵਿਦਾਸੁ ਭਣੈ ਜੋ ਜਾਣੈ ਸੋ ਜਾਣੁ ॥

ਸੰਤ ਅਨੰਤਹਿ ਅੰਤਰੁ ਨਾਹੀ ॥੪॥੨॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 11)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਏਕਤਾ, ਸਮਾਨਤਾ, ਭਾਈਚਾਰਾ, ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੰਤ ਤੁਝੀ ਤਨੁ ਸੰਗਤਿ ਪ੍ਰਾਨ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਗਿਆਨ ਜਾਨੈ ਸੰਤ ਦੇਵਾ ਦੇਵ ॥੧॥

ਹੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ! ਸੰਤ ਆਪ ਦਾ ਸਰੀਰ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਆਪ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਦੇਵਾਂ ਦੇ ਪੂਜਨੀਕ ਦੇਵ ਹਨ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰੂਪ ਹਨ।

(ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਫਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ—

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ, ਪ੍ਰਭਿ ਸਾਧਸੰਗਿ ਮੇਲੀ ॥

ਜਾ ਫਿਰਿ ਦੇਖਾ ਤਾ ਮੇਰਾ ਅਲਹੁ ਬੇਲੀ ॥੩॥ (ਪੰਨਾ ੭੯੪)

ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਮੇਲਿਆ ਤਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਜਿੱਧਰ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਮੈਨੂੰ ਅੱਲ੍ਹਾ ਬੇਲੀ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ।)

ਸੰਤ ਚੀ ਸੰਗਤਿ ਸੰਤ ਕਥਾ ਰਸੁ ॥

ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਮਾਝੈ ਦੀਜੈ ਦੇਵਾ ਦੇਵ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਦੇਵਾਂ ਦੇ ਦੇਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਦਾ ਆਨੰਦ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਣਾ ਕਰੋ ਜੀ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਮਹਾਰਾਜ ਵੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਸੰਤਸੰਗਤਿ ਰਾਮੁ ਰਿਦੈ ਬਸਾਈ ॥੧॥

.....

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਉਪਜੈ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ॥

ਬਾਹਰਿ ਭੀਤਰਿ ਸਦਾ ਪ੍ਰਗਾਸ ॥੪॥ (ਪੰਨਾ ੩੪੩)

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਜੀਵ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਵਿਚ ਭਰੋਸਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅਥਵਾ-ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਸਦਾ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ।)

ਸੰਤ ਆਚਰਣ ਸੰਤ ਚੋ ਮਾਰਗੁ ਸੰਤ ਚ ਓਲ੍ਹਗ ਓਲ੍ਹਗਣੀ ॥੨॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਸੰਤਾਂ ਵਾਲਾ ਆਚਰਣ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਵਾਲਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਰਸਤਾ ਮੈਨੂੰ ਦਿਉ ਜੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਆਚਰਣ ਤੇ ਮਾਰਗ ਸਭ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਸੰਤ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਧਰਮ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕੋ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਏ।

(ਪੰਨਾ ੬੨੨)

ਸੰਤਾਂ ਵਾਲਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਾਰਗ ਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਰਸਤਾ ਕਿਸੇ ਵਡਭਾਗੇ ਜੀਵ

ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।)

ਹੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਾਸਾਂ ਦਾ ਦਾਸ ਬਣਾ ਦਿਓ ਜੀ
ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਾਸਾਂ ਦਾ ਦਾਸ ਬਣਨ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਵਾਲੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਉਰ ਇਕ ਮਾਗਉ ਭਗਤਿ ਚਿੰਤਾਮਣਿ ॥

ਜਣੀ ਲਖਾਵਹੁ ਅਸੰਤ ਪਾਪੀ ਸਣਿ ॥੩॥

ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ, ਆਪ ਪਾਸੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਨ
ਇੱਛਤ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਭਗਤੀ-ਮਣੀ ਦਿਓ, ਪਰ ਕਦੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ
ਐਸੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ, ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ
ਨਾ ਕਰਾਓ ਜੀ।

(ਸਤਿਗੁਰ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਸੰਤੁ ਮਿਲੈ ਕਿਛੁ ਸੁਨੀਐ ਕਹੀਐ॥

ਮਿਲੈ ਅਸੰਤੁ ਮਸਟਿ ਕਰਿ ਰਹੀਐ॥੧॥ (ਪੰਨਾ ੮੭੦)

ਜੇਕਰ ਸੰਤ ਮਿਲ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰਨੇ
ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸ਼ੰਕਾ ਹੋਵੇ ਉਹਨਾਂ ਪਾਸੋਂ ਇਸ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਦਾ
ਬਚਨ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਖੋਟਾ ਪੁਰਸ਼ ਕਿਤੇ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ
ਉਸ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁੱਪ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।)

ਰਵਿਦਾਸੁ ਭਣੈ ਜੋ ਜਾਣੈ ਸੋ ਜਾਣੁ ॥

ਸੰਤ ਅਨੰਤਹਿ ਅੰਤਰੁ ਨਾਹੀ ॥੪॥੨॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕ
ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਸਮਝਣ ਪਰ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਅਤੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ
ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਤ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹਨ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਾਧ ਬਨਿ ਆਈ॥ ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਪ੍ਰਭੂ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ॥

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਸੰਤ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਹੇ ਭਾਈ! ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ
ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।)

ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰੇ ॥

ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਜਨ ਗਏ ਨਿਸਤਰਿ ਤਰੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਕਬੀਰ ਉਜਾਗਰ ॥

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਕਾਟੇ ਕਾਗਰ ॥੧॥

ਨਿਮਤ ਨਾਮਦੇਉ ਦੂਧੁ ਪੀਆਇਆ ॥

ਤਉ ਜਗ ਜਨਮ ਸੰਕਟ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥੨॥

ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਮ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ॥

ਇਉ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਨਰਕ ਨਹੀ ਜਾਤਾ ॥੩॥੫॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 13)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਮੁੱਚੀ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ
ਦਾ ਹਰਿ-ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ
ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਹਰਿ ਨਾਮ ਵਿਚ ਰੰਗ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ
ਹੈ।

ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰੇ ॥

ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਜਨ ਗਏ ਨਿਸਤਰਿ ਤਰੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਹਰਿ-ਹਰਿ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ
ਮੁਕਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਹਰਿ-ਹਰਿ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਹੁਣ ਵੀ ਮੁਕਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰਿ-
ਹਰਿ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵੀ ਮੁਕਤ ਹੋਣਗੇ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ‘ਹਰਿ’ ਨਾਮ ਜੀਵਾਂ
ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਉਜਵਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ‘ਹਰਿ’
ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਨਾ ਤਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

(ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ—

ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਰਤ ਮਿਟੇ ਸਭਿ ਭਰਮਾ ॥

ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਲੈ ਊਤਮ ਧਰਮਾ ॥ (ਪੰਨਾ ੮੭੪)

ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਹਰਿ-ਹਰਿ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਮ ਮਿਟ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ‘ਹਰਿ’ ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ
ਧਰਮ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ—

ਐਸਾ ਗਿਆਨੁ ਬਿਚਾਰੁ ਮਨਾ ॥

ਹਰਿ ਕੀ ਨ ਸਿਮਰਹੁ ਦੁਖ ਭੰਜਨਾ ॥੧॥ (ਪੰਨਾ ੧੧੬੧)

ਹੇ ਮਨ ! ਤੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਐਸੇ 'ਹਰਿ' ਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਜੋ
ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।)

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਵੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰੇ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹੇਤ ॥

ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਸੋਵਤੇ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਚੇਤ ॥) (ਪੰਨਾ ੮੧੦)

ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਕਬੀਰ ਉਜਾਗਰ ॥

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਕਾਟੇ ਕਾਗਰ ॥੧॥

ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਕਬੀਰ ਜੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ
ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਾਂ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਕੱਟ ਹੀ
ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਸਗੋਂ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਏਕਤਾ-ਸਮਾਨਤਾ-ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਲੜੀ
ਵਿਚ ਪਰੋ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਾ ਕੇ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਨਿਮਤ ਨਾਮਦੇਉ ਦੂਧ ਪੀਆਇਆ ॥

ਤਉ ਜਗ ਜਨਮ ਸੰਕਟ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥੨॥

ਜਦੋਂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਦੁੱਧ
ਪਿਲਾਇਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ
ਆਏ ਭਾਵ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ।

—ਸਾਖੀ—

ਠਾਕੁਰਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਆਉਣਾ

ਜਗਤ ਦੇ ਧੰਦੇ ਅਮੁੱਕ ਹਨ। ਜੀਵ ਜਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਧੰਦੇ
ਕਰਦਾ ਅੱਕ ਤੇ ਥੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਧੰਦੇ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਦੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ
ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਐਸਾ ਕੰਮ ਪੈ ਗਿਆ, ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਕੁ ਦਿਹਾੜੇ ਬਾਹਰ
ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਠਾਕੁਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਦੁੱਧ ਦਾ ਭੋਗ ਲੁਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ
ਚੱਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਵਾਸਤੇ
ਬਾਹਰ ਚੱਲਿਆ ਹਾਂ। ਸਵੇਰੇ ਉੱਠ ਕੇ ਪਹਿਲੋਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ, ਫਿਰ ਮੰਦਰ ਜਾ

ਕੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਉਣਾ ਤੇ ਗਊ ਚੋ ਕੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਭੋਗ ਲਗਾਉਣਾ।

ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਭੁੱਲਣਾ ਜੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ
ਨਹੀਂ ! ਇਉਂ ਤਾਕੀਦ ਕਰਕੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਚਲੇ ਗਏ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਸੁਵਖਤੇ ਉਠੇ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ, ਕਪਲਾ
ਗਊ ਦਾ ਦੁੱਧ ਚੋ ਕੇ ਮੰਦਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਉੱਚੀ ਥਾਂ ਰੱਖਕੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ
ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ। ਮੰਦਰ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਹਿੱਸਾ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਥਾਂ ਸੁੱਕ
ਗਈ ਤਾਂ ਧੂਫ਼ ਧੂਫ਼ਾ ਕੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਛੰਨਾ ਭਰਿਆ ਤੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦੇ ਮੋਹਰੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ
ਦੁੱਧ ਮੋਹਰੇ ਰੱਖ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ—

ਦੂਧੁ ਕਟੋਰੈ ਗਡਵੈ ਪਾਨੀ ॥ ਕਪਲ ਗਾਇ ਨਾਮੈ ਦੁਹਿ ਆਨੀ ॥੧॥

ਦੂਧੁ ਪੀਉ ਗੋਬਿੰਦੇ ਰਾਇ ॥ ਦੂਧੁ ਪੀਉ ਮੇਰੋ ਮਨੁ ਪਤੀਆਇ ॥

ਨਾਹੀ ਤ ਘਰ ਕੋ ਬਾਪੁ ਰਿਸਾਇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸੋਇਨ ਕਟੋਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰੀ ॥ ਲੈ ਨਾਮੈ ਹਰਿ ਆਗੈ ਧਰੀ ॥੨॥

ਭੋਲੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਜਗਤ ਠਾਕੁਰਾਂ ਨਾਲ ਠੱਗੀ
ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਚਮਚਾ ਦੁੱਧ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਲਾ ਕੇ ਬਾਕੀ ਦਾ ਆਪ ਪੀ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਦੁਧ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ
ਰੱਖੀਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਸਾਰਾ ਦੁੱਧ ਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੱਥਰ
ਮੂਰਤੀ ਦੁੱਧ ਪੀਵੇ ਕਿਵੇਂ? ਛੰਨਾ ਅਗੇ ਰੱਖਕੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ
ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬੋਲ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ—‘ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਦੁੱਧ ਦਾ ਕਟੋਰਾ
(ਛੰਨਾ) ਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਗੜਵਾ ਆਪ ਦੇ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਦੁੱਧ ਮੈਂ
ਕਪਲਾ ਗਊ ਚੋ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਮੇਰੇ ਗੋਬਿੰਦ ਦੁੱਧ ਪੀਵੋ। ਜੇ ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਪੀ
ਲਵੋਗੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਗੁੱਸੇ ਹੋਣਗੇ। ਸੋਨੇ
ਦੀ ਕਟੋਰੀ (ਛੰਨਾ) ਮੈਂ ਆਪ ਅੱਗੇ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਪੀਵੋ ! ਜ਼ਰੂਰ ਪੀਵੋ ! ਮੈਂ ਕੋਈ ਪਾਪ
ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ! ਜੇ ਮੇਰੇ ਬਾਪ ਕੋਲੋਂ ਰੋਜ਼ ਦੁਧ ਪੀਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਥੋਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦੇ? ਹੇ
ਪ੍ਰਭੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ! ਦਇਆ ਕਰੋ ! ਜੇ ਅੱਜ ਦੁੱਧ ਨਾ ਪੀਤਾ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਖੈਰ ਨਹੀਂ।
ਆਖਦੇ ਨੇ, ਸ਼ੁੱਧ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ ਬਿਰਥਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪੱਥਰਾਂ
ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੰਮ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਨਾ
ਕਰ ਸਕੇ, ਠਾਕੁਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਠੱਗੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਨਾ ਸ਼ੁੱਧ ਹਿਰਦੇ

ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਨਾ ਠਾਕੁਰ ਨੇ ਦੁੱਧ ਪੀਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਚਮਚੇ ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਛੁਹਾਕੇ ਚਮਚਾ ਪਿੱਛੇ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਤਿਵੇਂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਪਰ ਮਾਸੂਮ ਆਤਮਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਚੰਗੀ ਨਾ ਲੱਗੀ। ਉਹ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਅੱਗੇ ਬੈਠੇ ਤਰਲੇ ਕੱਢਦੇ ਰਹੇ। ਆਖਰ ਭਗਵਾਨ ਭਗਤੀ ਦਾ ਖਿੱਚਿਆ ਹੋਇਆ ਆ ਗਿਆ। ਪੱਥਰ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਮੂਰਤੀ ਰਾਹੀਂ ਹੱਸਿਆ—ਏਕੁ ਭਗਤ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਬਸੈ॥ ਨਾਮੇ ਦੇਖਿ ਨਰਾਇਨੁ ਹਸੈ॥੩॥ ਇਕ (ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵੱਸਿਆ। ਨਾਮੇ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਭਗਵਾਨ ਹੱਸ ਪਿਆ। ਹੱਸ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏ ਤੇ ਦੁੱਧ ਪੀ ਲਿਆ। ਦੁੱਧ ਪੀ ਕੇ ਮੂਰਤੀ ਫਿਰ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਹੋ ਗਈ। ‘ਦੂਧੁ ਪੀਆਇ ਭਗਤੁ ਘਰਿ ਗਇਆ। ਨਾਮੇ ਹਰਿ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨੁ ਭਇਆ।’ ਦੁੱਧ ਪਿਆਕੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਘਰ ਚਲੇ ਗਏ ਇਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਫਤਹਿ ਸੀ। ਭਗਵਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਖੇ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਏ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸ਼ੋਭਾ ਹੋਈ। ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਜਦ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ।

ਜਨ ਰਵਿਦਾਸ ਰਾਮ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ॥

ਇਉ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਨਰਕ ਨਹੀ ਜਾਤਾ॥੩॥੧੫॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ‘ਹਰਿ’ ਨਾਮ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਵ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਨਰਕ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ—

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ॥

ਮਿਲਿਓ ਜਗਜੀਵਨ ਦਾਤਾ॥੪॥ (ਪੰਨਾ ੬੫੫)

ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਗਜੀਵਨ ਦਾਤਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।)

ਰਾਗ ਗੁਜਰੀ

ਦੂਧੁ ਤ ਬਛਰੈ ਬਨਹੁ ਬਿਟਾਰਿਓ॥

ਫੁਲੁ ਭਵਰਿ ਜਲੁ ਮੀਨਿ ਬਿਗਾਰਿਓ॥੧॥

ਮਾਈ ਗੋਬਿੰਦ ਪੂਜਾ ਕਹਾ ਲੈ ਚਰਾਵਉ॥

ਅਵਰੁ ਨ ਫੁਲੁ ਅਨੂਪੁ ਨ ਪਾਵਉ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥

ਮੈਲਾਗਰ ਬੇਰੁ ਹੈ ਭੁਇਅੰਗਾ॥

ਬਿਖੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਸਹਿ ਇਕ ਸੰਗਾ॥੨॥

ਧੂਪ ਦੀਪ ਨਈਬੇਦਹਿ ਬਾਸਾ॥

ਕੈਸੇ ਪੂਜ ਕਰਹਿ ਤੇਰੀ ਦਾਸਾ॥੩॥

ਤਨੁ ਮਨੁ ਅਰਪਉ ਪੂਜ ਚਰਾਵਉ॥

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਪਾਵਉ॥੪॥

ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਆਹਿ ਨ ਤੋਰੀ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਕਵਨ ਗਤਿ ਮੋਰੀ॥੫॥੧॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 114)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅੱਗੇ ਤਨ, ਮਨ ਅਰਪਨ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੇਵਲ ਸੱਚੇ ਮਨ ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹਨ।

ਦੂਧੁ ਤ ਬਛਰੈ ਬਨਹੁ ਬਿਟਾਰਿਓ॥

ਫੁਲੁ ਭਵਰਿ ਜਲੁ ਮੀਨਿ ਬਿਗਾਰਿਓ॥੧॥

ਹੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ, ਆਪ ਦੀ ਪੂਜਾ ਸੰਸਾਰੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਆਪ ਅੱਗੇ ਦੁੱਧ ਰੱਖ ਕੇ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਦੁੱਧ ਚੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵੱਛੜੇ ਵਲੋਂ ਚੁੰਘ ਕੇ ਥਣਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਜੂਠਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਭਵਰੇ ਨੇ ਸੁਗੰਧੀ ਲੈ ਕੇ ਜੂਠਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਮੱਛੀ ਨੇ ਜੂਠਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਦੁੱਧ, ਫੁੱਲ ਤੇ ਜਲ ਪੂਜਾ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਜੋਂ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਆਨੀਲੇ ਕੁੰਭ ਭਰਾਈਲੇ ਉਦਕ ਠਾਕੁਰ ਕਉ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਉ ॥

ਬਇਆਲੀਸ ਲਖ ਜੀ ਜਲ ਮਹਿ ਹੋਤੇ ਬੀਠਲੁ ਭੈਲਾ ਕਾਇ ਕਰਉ ॥੧॥

(ਪੰਨਾ ੪੮੫)

ਆਨੀਲੇ ਫੂਲ ਪਰੋਈਲੇ ਮਾਲਾ ਠਾਕੁਰ ਕੀ ਹਉ ਪੂਜ ਕਰਉ ॥

ਪਹਿਲੇ ਬਾਸੁ ਲਈ ਹੈ ਭਵਰਹ ਬੀਠਲ ਭੈਲਾ ਕਾਇ ਕਰਉ ॥੨॥

ਆਨੀਲੇ ਦੂਧ ਗੰਧਾਰੀਲੇ ਖੀਰੇ ਠਾਕੁਰ ਕਉ ਨੈਵੇਦੁ ਕਰਉ ॥

ਪਹਿਲੇ ਦੂਧ ਬਿਟਾਰਿਓ ਬਛਰੈ ਬੀਠਲੁ ਭੈਲਾ ਕਾਇ ਕਰਉ ॥

(ਪੰਨਾ ੪੮੫)

ਠਾਕੁਰ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦਾ ਘੜਾ ਲੈ ਆਂਦਾ ਪਰ ਉਹ ਪਾਣੀ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਿਚ 42 ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਜਾ ਲਈ ਮਾਲਾ ਪਰੋਣ ਲਈ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਫੁੱਲ ਭੌਰੇ ਵਲੋਂ ਸੁਗੰਧੀ ਲੈਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁੱਧ ਦੀ ਬਣੀ ਖੀਰ ਵੀ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਖੀਰ ਵਾਲੇ ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਵੱਛੜੇ ਨੇ ਬਣਾ ਵਿਚ ਹੀ ਅਪਵਿੱਤਰ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।)

ਮਾਈ ਗੋਬਿੰਦ ਪੂਜਾ ਕਹਾ ਲੈ ਚਰਾਵਉ ॥

ਅਵਰੁ ਨ ਫੂਲੁ ਅਨੂਪੁ ਨ ਪਾਵਉ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਮੈਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਭੇਟ ਕਿੱਥੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਚੜ੍ਹਾਵਾਂ? ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਅਨੋਖਾ ਫੁੱਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਮੈਲਾਗਰ ਬੇਰੁ ਹੈ ਭੁਇਅੰਗਾ ॥

ਬਿਖੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਸਹਿ ਇਕ ਸੰਗਾ ॥੨॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਚੰਦਨ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਚੰਦਨ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਹਿਰ ਭਰੇ ਸੱਪ ਲਿਪਟੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਹਿਰ ਭਰੇ ਸੱਪ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਚੰਦਨ ਇਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠੇ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਚੰਦਨ ਨੂੰ ਸੱਪਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ ਨਾਲ ਅਪਵਿੱਤਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਧੂਪ ਦੀਪ ਨਈਬੇਦਹਿ ਬਾਸਾ ॥

ਕੈਸੇ ਪੂਜ ਕਰਹਿ ਤੇਰੀ ਦਾਸਾ ॥੩॥

ਧੂਪ, ਦੀਪਕ ਅਤੇ ਮਿੱਠੇ ਤੇ ਬੇਹੇ ਪਦਾਰਥ ਵੀ ਆਪ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਦਾਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪਵਿੱਤਰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਂ?

ਤਨੁ ਮਨੁ ਅਰਪਉ ਪੂਜ ਚਰਾਵਉ ॥

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਪਾਵਉ ॥੪॥

ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ ਆਪ ਦੀ ਪੂਜਾ ਵਜੋਂ ਆਪ ਅੱਗੇ ਤਨ ਮਨ ਅਰਪਣ ਕਰਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਆਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਮਨੁ ਤਨੁ ਧਨੁ ਸਭੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇਰਾ ਕਿਆ ਕੋ ਪੂਜਾ ਚੜਾਵਏ ॥)

(ਪੰਨਾ ੫੪੨)

ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਆਹਿ ਨ ਤੋਰੀ ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਕਵਨ ਗਤਿ ਮੇਰੀ ॥੫॥੧॥

ਹੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ ਆਪਣਾ ਤਨ ਮਨ ਅਰਪਣ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਸੰਸਾਰੀ ਅਪਵਿੱਤਰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਚੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮੇਰੀ ਗਤੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗੀ? ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੱਚੀ ਪੂਜਾ ਸੱਚੇ ਮਨ ਨਾਲ ਕਰਕੇ ਆਪ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ।

ਰਾਗ ਸੋਰਠਿ

ਜਉ ਹਮ ਬਾਂਧੇ ਮੋਹ ਫਾਸ ਹਮ ਪ੍ਰੇਮ ਬਧਨਿ ਤੁਮ ਬਾਧੇ ॥
ਅਪਨੇ ਛੂਟਨ ਕੋ ਜਤਨੁ ਕਰਹੁ ਹਮ ਛੂਟੇ ਤੁਮ ਆਰਾਧੇ ॥੧॥
ਮਾਧਵੇ ਜਾਨਤ ਹਹੁ ਜੈਸੀ ਤੈਸੀ ॥
ਅਬ ਕਹਾ ਕਰਹੁਗੇ ਐਸੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਮੀਨੁ ਪਕਰਿ ਫਾਂਕਿਓ ਅਰੁ ਕਾਟਿਓ ਰਾਂਧਿ ਕੀਓ ਬਹੁ ਬਾਨੀ ॥
ਖੰਡ ਖੰਡ ਕਰਿ ਭੋਜਨੁ ਕੀਨੋ ਤਉ ਨ ਬਿਸਰਿਓ ਪਾਨੀ ॥੨॥
ਆਪਨ ਬਾਪੈ ਨਾਹੀ ਕਿਸੀ ਕੋ ਭਾਵਨ ਕੋ ਹਰਿ ਰਾਜਾ ॥
ਮੋਹ ਪਟਲ ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਬਿਆਪਿਓ ਭਗਤ ਨਹੀ ਸੰਤਾਪਾ ॥੩॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਭਗਤਿ ਇਕ ਬਾਢੀ ਅਬ ਇਹ ਕਾ ਸਿਉ ਕਹੀਐ ॥
ਜਾ ਕਾਰਨਿ ਹਮ ਤੁਮ ਆਰਾਧੇ ਸੋ ਦੁਖੁ ਅਜਹੁ ਸਹੀਐ ॥੪॥੨॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ 15)

ਸਤਿਗੁਰ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ
ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਝੂਠੇ
ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੀਵ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ
ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਮੱਛੀ ਦੀ
ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਹੈ।

ਜਉ ਹਮ ਬਾਂਧੇ ਮੋਹ ਫਾਸ ਹਮ ਪ੍ਰੇਮ ਬਧਨਿ ਤੁਮ ਬਾਧੇ ॥
ਅਪਨੇ ਛੂਟਨ ਕੋ ਜਤਨੁ ਕਰਹੁ ਹਮ ਛੂਟੇ ਤੁਮ ਆਰਾਧੇ ॥੧॥
ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮੋਹ ਰੂਪੀ ਫਾਹੀ
ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ
ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਛੁੱਟਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ
ਕਰਕੇ ਝੂਠੇ ਸੰਸਾਰੀ ਮੋਹ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ।
ਮਾਧਵੇ ਜਾਨਤ ਹਹੁ ਜੈਸੀ ਤੈਸੀ ॥
ਅਬ ਕਹਾ ਕਰਹੁਗੇ ਐਸੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਮੇਰੀ ਆਪ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੈ, ਆਪ ਭਲੀ

ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਪ੍ਰੀਤੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕੀ ਕਰੋਗੇ?

ਮੀਨੁ ਪਕਰਿ ਫਾਂਕਿਓ ਅਰੁ ਕਾਟਿਓ ਰਾਂਧਿ ਕੀਓ ਬਹੁ ਬਾਨੀ ॥

ਖੰਡ ਖੰਡ ਕਰਿ ਭੋਜਨੁ ਕੀਨੋ ਤਉ ਨ ਬਿਸਰਿਓ ਪਾਨੀ ॥੨॥

ਮੇਰੀ ਆਪ ਨਾਲ ਐਸੀ ਅਟੱਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੈ, ਜੈਸੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਮੱਛੀ ਦੀ ਪਾਣੀ
ਨਾਲ ਹੈ। ਫੰਦਕ ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ
ਕੱਟ ਕੇ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਰਿੰਨੂ ਕੇ ਚਿੱਥ-ਚਿੱਥ ਕੇ
ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦਾ। ਜੇ ਜੀਵ ਮੱਛੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ
ਪਿਆਸ ਬਹੁਤ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਰਕੇ ਵੀ ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦਾ।

(ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਮਛਲੀ ਕਉ ਜੈਸੇ ਨੀਰੁ ਬਾਲਹਾ ਤਿਉ ਮੇਰੈ ਮਨ ਰਾਮਈਆ ॥

(ਪੰਨਾ ੬੯੩)

ਜਿਵੇਂ ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਆਰਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ
ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਰੇ ਮਨ ਐਸੀ ਹਰਿ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਜੈਸੀ ਮਛਲੀ ਨੀਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ ੬੦)

ਹੇ ਮਨ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਪ੍ਰੀਤੀ ਮੱਛੀ ਦੀ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਹੈ।)

ਆਪਨ ਬਾਪੈ ਨਾਹੀ ਕਿਸੀ ਕੋ ਭਾਵਨ ਕੋ ਹਰਿ ਰਾਜਾ ॥

ਮੋਹ ਪਟਲ ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਬਿਆਪਿਓ ਭਗਤ ਨਹੀ ਸੰਤਾਪਾ ॥੩॥

ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ, ਆਪ ਕਿਸੇ ਦੇ ਬਾਪ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਨਹੀਂ ਹੋ। ਆਪ
ਤਾਂ ਹਰਿ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਰਾਜਾ ਜੀ ਕੇਵਲ, ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੀ
ਹੋ। ਮੋਹ ਰੂਪੀ ਪਰਦਾ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਮੋਹ ਰੂਪੀ
ਪਰਦਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਭਗਤਿ ਇਕ ਬਾਢੀ ਅਬ ਇਹ ਕਾ ਸਿਉ ਕਹੀਐ ॥

ਜਾ ਕਾਰਨਿ ਹਮ ਤੁਮ ਆਰਾਧੇ ਸੋ ਦੁਖੁ ਅਜਹੁ ਸਹੀਐ ॥੪॥੨॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਹੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ, ਮੇਰੇ
ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਮੈਂ ਕਿਸ ਨੂੰ

ਦੱਸਾਂ? ਜਿਸ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕੀ ਇਹ ਦੁੱਖ ਹੁਣ ਹੋਰ ਵੀ ਸਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ? ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਸਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸੁਖ ਸਾਗਰੁ ਸੁਰਤਰ ਚਿੰਤਾਮਨਿ ਕਾਮਧੇਨੁ ਬਸਿ ਜਾ ਕੇ ॥

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਅਸਟ ਦਸਾ ਸਿਧਿ ਨਵ ਨਿਧਿ ਕਰ ਤਲ ਤਾ ਕੇ ॥੧॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨ ਜਪਹਿ ਰਸਨਾ ॥

ਅਵਰ ਸਭ ਤਿਆਗਿ ਬਚਨ ਰਚਨਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਨਾਨਾ ਖਿਆਨ ਪੁਰਾਨ ਬੇਦ ਬਿਧਿ ਚਉਤੀਸ ਅਖਰ ਮਾਂਗੀ ॥

ਬਿਆਸ ਬਿਚਾਰਿ ਕਹਿਓ ਪਰਮਾਰਥੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਰਿ ਨਾਗੀ ॥੨॥

ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਉਪਾਧਿ ਰਹਤ ਫੁਨਿ ਬਡੈ ਭਾਗਿ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਰਿਦੈ ਧਰਿ ਜਨਮ ਮਰਨ ਭੈ ਭਾਗੀ ॥੩॥੪॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ 17)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਸਮਾਨ ਕੀਮਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੁਖ ਸਾਗਰੁ ਸੁਰਤਰ ਚਿੰਤਾਮਨਿ ਕਾਮਧੇਨੁ ਬਸਿ ਜਾ ਕੇ ॥

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਅਸਟ ਦਸਾ ਸਿਧਿ ਨਵ ਨਿਧਿ ਕਰ ਤਲ ਤਾ ਕੇ ॥੧॥

ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਭਵ ਸਾਗਰ ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਮਾਹੀ ॥ (ਪੰਨਾ ੨੨੩)

ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁੱਖ ਸਾਗਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਰੂਪ ਹੈ।)

ਜਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੁਰਤਰ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ, ਮਨ ਇੰਛਿਤ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮਨੀ-ਚਿਤਾਮਣੀ, ਕਾਮਧੇਨ ਗਊ ਹਨ ਅਤੇ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਕਾਮ, ਅਰਥ, ਧਰਮ, ਮੋਕਸ਼।

ਅਠਾਰਾਂ ਸਿੱਧੀਆਂ—੧. ਅਣਿਮਾਂ-ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਤੁਲ ਸੂਛਮ ਹੋ ਜਾਣਾ, ੨.

ਮਹਿਮਾਂ-ਮਹਾਂ ਸਥੂਲ ਹੋ ਜਾਣਾ, ੩. ਗਰਿਮਾ-ਰੁੰਦੀਂ ਜੈਸੇ ਹਲਕੇ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਭਾਰੀ ਹੋ ਜਾਣਾ, ੪. ਲਘਿਮਾਪ੍ਰਬਤ ਜੈਸੇ ਭਾਰੀ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਰੁੰਦੀਂ ਤੁਲ ਹਲਕੇ ਹੋ ਜਾਣਾ, ੫. ਪ੍ਰਾਪਤੀ-ਸਭ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਇਛਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਹਥ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣਾ, ੬. ਪ੍ਰਕਾਰਮਯ-ਰੁਕਾਵਟ ਬਿਨਾਂ ਜਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿਚ ਲੈਅ ਹੋ ਜਾਣਾ ਅਰ ਇਛਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਫੇਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵਣਾ, ੭. ਵਸੀਕਰਣ-ਭੌਤਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਕਰ ਲੈਣਾ। ੮. ਈਸ਼ਤਾ-ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਰਚਣ ਔਰ ਲੈਅ ਕਰਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਣੀ। ੯. ਅਨਰੂਪੀ ਸਿਧੀ-ਖੁਧਾ ਤ੍ਰਿਖਾ ਆਦਿਕ ਤਕਲੀਫਾਂ ਨਾ ਬਯਾਪਨੀਆਂ। ੧੦. ਸ੍ਵਣ ਸਿਧੀ-ਦੂਰ ਬੈਠਿਆਂ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਸੁਣ ਲੈਣੀ। ੧੧. ਦਰਸਨ ਸਿਧੀ-ਦੂਰ ਬੈਠਿਆਂ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਨੇਤਰੋਂ ਸੇ ਸਭ ਕੋ ਦੇਖ ਲੈਣਾ। ੧੨. ਮਨੋ ਬੋਗ ਸਿਧੀ-ਮਨ ਕੇ ਬੋਗ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਥੇ ਦਲੀਲ ਹੋਵੇ ਤਿਥੇ ਗਮਨ ਕਰਨਾ। ੧੩. ਕਾਮ ਰੂਪ ਸਿਧੀ-ਜੈਸੀ ਇਛਿਆ ਹੋਵੇ ਤੈਸਾ ਰੂਪ ਧਾਰਣ ਕਰ ਲੈਣਾ। ੧੪. ਪਰਕਾਯ ਪ੍ਰਵੇਸ ਸਿਧੀ-ਭੂਤ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਾਏ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਣਾ। ੧੫. ਸਵਛੰਦ ਮ੍ਰਿਤਯੂ ਸਿਧੀ-ਭੀਖਮ ਪਿਤਾਮਾਂ ਵਤ ਆਪਣੀ ਇਛਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਹ ਤਿਆਗਣੀ। ੧੬. ਸੁਰ ਕਰੀੜਾ ਸਿਧੀ-ਅਪਛਰਾਂ ਸੇ ਮਿਲ ਕੇ ਬਿਚਰਤੇ ਦੇਵਨ ਕੋ ਦੇਖਨਾ। ੧੭. ਸੰਕਲਪ ਸਿਧੀ-ਜੋ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੰਕਲਪ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਸੋ ਪੂਰਾ ਹੋਣਾ। ੧੮. ਅਪ੍ਰਹਤਿਗਤਿ ਸਿਧੀ-ਜਿਥੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੇ ਉਥੇ ਝਟ ਪੁਜ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਕੁਲ ਅਠਾਰਾਂ ਸਿਧੀਆਂ ਹੋਈਆਂ।

ਨੌ ਨਿਧੀਆਂ—੧-ਪਦਮ ਸਵਰਣ ਆਦਿਕ ਧਾਤੂਓਂ ਕੀ ਖਰੀਦ ਫਰੋਖਤ ਕਰਨੀ, ਯੋਗ ਸਭ ਦੇਵ ਮੰਦਰ ਬਣਾਵਣੇ ਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਆਚਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਣਾ, ਪਦਮ ਨਿਧਿ ਸਦਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਯਹਿ ਨਿਧਿ ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਪੁਤ੍ਰ ਪੋਤਰਿਆਂ ਤਕ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ੨-ਮੋਤੀ ਮੂੰਗੇ ਹੀਰੇ ਮਾਣਕਾਦਿਕੋਂ ਕੀ ਸੌਦਾਗਰੀ ਕਰਨੀ ਉੱਤਮ ਪੁਰਸ਼ੋਂ ਕੋ ਦਾਨ ਦੇਣਾ, ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਮਹਾਂ ਪਦਮ ਨਿਧਿ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਧਿ ਵੀ ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਤੇ ਸਤ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤੱਕ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ੩-ਬਾਣ ਖੜਗ ਬਰਛੀ ਧਨੁਖ ਢਾਲਾਦਿਕ ਜਮਾਂ ਕਰੇ ਇਨ ਕੀ ਸੌਦਾਗਰੀ ਕਰੇ, ਰਾਜਯੋਂ ਸੇ ਮੈਤ੍ਰੀ ਰਖੇ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਮਕਰ ਨਿਧਿ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਧਿ ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਹੈ, ਏਕ ਪੁਰਖ ਤਕ ਰਹੇਗੀ। ੪-ਅੰਨ, ਘੀ, ਗੁੜ, ਤੇਲਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਬਿਵਹਾਰ ਕਰਨਾ, ਕਛਪ ਕੇ ਸਾਮਾਨ ਅੰਗਾਂ ਕਾ ਸੰਕੋਚ ਕਰਨਾ ਅਥਵਾ ਰਖਨਾ, ਨਾ ਆਪ ਖਾਣਾ ਨਾ ਕਿਸੀ ਕੋ ਧਨ ਆਦਿਕ ਦੇਣਾ। ਜ਼ਮੀਨ

ਵਿਚ ਦਬ ਰਖਨਾ, ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਕਛਪ ਨਿਧਿ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਧਿ ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਹੈ
 ਏਕ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਯੰਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ੫-ਬੀਣਾ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਆਦਿਕ ਬਾਜੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਨੇ
 ਭਟ ਮਾਗਧ ਸੂਤ ਗਵਈਆਂ ਕੋ ਧਨ ਦੇਣਾ ਵੇਸਵਾ ਗਮਨ ਕਰਨਾ, ਇਸ ਕਾ
 ਨਾਮ ਮੁਕੰਦ ਨਿਧਿ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਧਿ ਰਜੋਗੁਣੀ ਹੈ ਇਕ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਯੰਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।
 ੬-ਧਾਤੂਆਂ ਤੇ ਰਤਨਾਂ ਤੇ ਅੰਨਾਦਿਕ ਕਾ ਬਯਾਪਾਰ ਕਰਨਾ ਅਪਮਾਨ ਦਾ
 ਬਚਨ ਨਾ ਸਹਾਰਨਾ, ਵਡਿਆਇਆਂ ਹੋਇਆਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਨੀ, ਬਹੁਤ
 ਭਾਰਯਾ ਹੋਣੀ ਮਾਂ, ਸੰਤਾਨ ਅਛੀ ਹੋਣੀ, ਪੂਰਬ ਮਿਤਰੋਂ ਸੇ ਮਿਲਾਪ ਵਾ ਪ੍ਰੇਮ
 ਅਲੋਪ ਕਰਨਾ, ਨਵਿਓਂ ਸੇ ਬਹੁਤ ਕਰਨਾ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕੁੰਦ ਨਿਧਿ ਹੈ ਇਹ
 ਰਾਜਸ ਤਾਮਸ ਹੈ ਤੇ ਦੋ ਪੀਹੜੀ ਤਕ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ੭-ਬਸਤ ਕਪਾਸ ਅੰਨ ਫਲ
 ਪੁਸ਼ਪ ਮੋਤੀ ਮੂੰਗੇ ਸੰਖ ਸਿਪੀਆਂ ਲਕੜੀਆਂ ਔਰ ਬਹੁਤ ਜਲ ਦੀ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ
 ਸੌਦਾਗਰੀ ਕਰਨੀ, ਤਲਾਬ ਬਗੀਚੇ ਲਗਾਉਣੇ, ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਪੁਲ ਬਨਾਉਣੇ,
 ਬਿਰਛੋਂ ਕੇ ਜੰਗਲ ਔਰ ਪੁਸ਼ਪ ਬਾਟਕਾਦਿ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਗੋਂ ਕਾ ਭੋਗਤਾ
 ਹੋਣਾ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਨੀਲ ਨਿਧਿ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਧਿ ਸਾਂਤਵਕ ਤੇ ਤਾਮਸ ਹੈ, ਤਿੰਨ
 ਪੀਹੜੀ ਤਕ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ੮-ਅਕੇਲਾ ਹੀ ਉਤਮ ਭੋਜਨ ਕਰੇ ਅਰ ਉਤਮ ਬਸਤਰ
 ਪਹਿਰੇ, ਔਰ ਸਭ ਕੋ ਮਾੜਾ ਅੰਨ ਦੇਵੇ, ਬਸਤ੍ਰ ਮੈਲੇ ਦੇਵੇ ਸੂਤ ਦਾਰਾਦਿਕੋਂ ਕੋ ਕੁਛ
 ਨਾ ਦੇਵੇ, ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰੇ, ਇਸ ਨਿਧਿ ਕਾ ਨਾਮ ਸੰਤਖ
 ਨਿਧਿ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਨਿਧਿ ਰਜੋ ਤਮੋ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਯੰਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ੯-ਆਮ
 ਕਰਕੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਦਾਰਥ ਕੋਲ ਹੋਣਾ-ਖਰਬ ਨਿਧਿ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ
 ਦੀ ਹੱਥ ਦੀ ਤਲੀ ਤੇ ਹਨ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਸਭ ਨਿਧਾਨ ਦਸ ਅਸਟ ਨਿਧਾਨ ਠਾਕੁਰ ਕਰ ਤਲ ਧਰਿਆ ॥

(ਪੰਨਾ ੪੯੫)

ਸਾਰੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਅਠਾਰਾਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਤਲੀ ਉੱਪਰ ਹਨ ॥

ਜੋ ਜੀਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਇਕ-
 ਮਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨ ਜਪਹਿ ਰਸਨਾ ॥

ਅਵਰ ਸਭ ਤਿਆਗਿ ਬਚਨ ਰਚਨਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਜੀਵ, ਤੂੰ ਐਸੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਨਾਮ ਆਪਣੀ ਰਸਨਾ ਨਾਲ
 ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਪਦਾ। ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਫਜ਼ੂਲ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹਰੀ ਨਾਮ ਨੂੰ ਕਿਉਂ
 ਨਹੀਂ ਜਪਦਾ?

ਨਾਨਾ ਖਿਆਨ ਪੁਰਾਨ ਬੇਦ ਬਿਧਿ ਚਉਤੀਸ ਅਖਰ ਮਾਂਗੀ ॥

ਬਿਆਸ ਬਿਚਾਰਿ ਕਹਿਓ ਪਰਮਾਰਥੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਰਿ ਨਾਹੀ ॥੨॥

ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣ ਅਤੇ ਚਾਰੇ ਵੇਦਾਂ ਦੀਆਂ
 ਵਿਧੀਆਂ ਸਭ ਚੌਤੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਵੇਦ ਵਿਆਸ ਜੀ ਨੇ ਸਭ
 ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ
 ਰਾਮ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਂ ਤੁੱਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਸ਼ਲੋਕ,—ਬਹੁ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬਹੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਪੇਖੇ ਸਰਬ ਢਵੋਲਿ ॥

ਪੂਜਸਿ ਨਾਹੀ ਹਰਿ ਹਰੇ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਅਮੋਲ ॥

—ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਮਰਤੀਆਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ
 ਕੀਤੀ ਪਰ ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਬਰਾਬਰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਦਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ
 ਅਮੋਲਕ ਹੈ ॥)

ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਉਪਾਧਿ ਰਹਤ ਫੁਨਿ ਬਡੇ ਭਾਗਿ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਰਿਦੈ ਧਰਿ ਜਨਮ ਮਰਨ ਭੈ ਭਾਗੀ ॥੩॥ ੪ ॥

ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਨਿਰ-ਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧੀ ਵਿਸ਼ੇ
 ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਉਪਾਧੀਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਜੀਵ
 ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ
 ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ
 ਹੈ, ਉਹ ਜੀਵ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਭੈ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਉ ਤੁਮ ਗਿਰਿਵਰ ਤਉ ਹਮ ਮੋਰਾ ॥
 ਜਉ ਤੁਮ ਚੰਦ ਤਉ ਹਮ ਭਏ ਹੈ ਚਕੋਰਾ ॥੧॥
 ਮਾਧਵੇ ਤੁਮ ਨ ਤੋਰਹੁ ਤਉ ਹਮ ਨਹੀ ਤੋਰਹਿ ॥
 ਤੁਮ ਸਿਉ ਤੋਰਿ ਕਵਨ ਸਿਉ ਜੋਰਹਿ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਜਉ ਤੁਮ ਦੀਵਰਾ ਤਉ ਹਮ ਬਾਤੀ ॥
 ਜਉ ਤੁਮ ਤੀਰਥ ਤਉ ਹਮ ਜਾਤੀ ॥੨॥
 ਸਾਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹਮ ਤੁਮ ਸਿਉ ਜੋਰੀ ॥
 ਤੁਮ ਸਿਉ ਜੋਰਿ ਅਵਰ ਸੰਗਿ ਤੋਰੀ ॥੩॥
 ਜਹ ਜਹ ਜਾਉ ਤਹਾ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ॥
 ਤੁਮ ਸੋ ਠਾਕੁਰੁ ਅਉਰੁ ਨ ਦੇਵਾ ॥੪॥
 ਤੁਮਰੇ ਭਜਨ ਕਟਹਿ ਜਮ ਫਾਂਸਾ ॥

ਭਗਤਿ ਹੇਤ ਗਾਵੈ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥੫॥ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ 17)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ
 ਅਟੁੱਟ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜਉ ਤੁਮ ਗਿਰਿਵਰ ਤਉ ਹਮ ਮੋਰਾ ॥
 ਜਉ ਤੁਮ ਚੰਦ ਤਉ ਹਮ ਭਏ ਹੈ ਚਕੋਰਾ ॥੧॥

ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਆਪ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਆਪ
 ਹਰਿਆਵਲੇ ਪਹਾੜ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਪਹਾੜ ਉਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਮੋਰ ਬਣਾਂ,
 ਕਿਉਂਕਿ ਮੋਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹਰਿਆਵਲੇ ਪਹਾੜ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ
 ਆਪ ਚੰਦਰਮਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚਕੋਰ ਹੋਵਾਂ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—
 ਪ੍ਰਭ ਤੁਝ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਹੋਰ ॥ ਮਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚੰਦ ਚਕੋਰਾ ॥

(ਪੰਨਾ ੮੩੮)

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਆਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰੇ
 ਮਨ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਕੋਰ ਦੀ ਚੰਦਰਮਾ
 ਨਾਲ ਹੈ।)

ਮਾਧਵੇ ਤੁਮ ਨ ਤੋਰਹੁ ਤਉ ਹਮ ਨਹੀ ਤੋਰਹਿ ॥
 ਤੁਮ ਸਿਉ ਤੋਰਿ ਕਵਨ ਸਿਉ ਜੋਰਹਿ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨਹੀਂ ਤੋੜੋਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ
 ਵੀ ਆਪ ਨਾਲੋਂ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨਹੀਂ ਤੋੜਾਂਗਾ। ਆਪ ਨਾਲੋਂ ਪ੍ਰੀਤੀ ਤੋੜ ਕੇ ਹੋਰ ਮੈਂ ਕਿਸ
 ਨਾਲ ਜੋੜਾਂਗਾ ?

ਜਉ ਤੁਮ ਦੀਵਰਾ ਤਉ ਹਮ ਬਾਤੀ ॥
 ਜਉ ਤੁਮ ਤੀਰਥ ਤਉ ਹਮ ਜਾਤੀ ॥੨॥

ਜੇਕਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ ਆਪ ਦੀਵਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀਵੇ ਵਿਚ
 ਜਗਣ ਵਾਲੀ ਬੱਤੀ ਬਣਾਂ। ਜੇਕਰ ਆਪ ਤੀਰਥ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਤੀਰਥ ਦਾ
 ਯਾਤਰੀ ਬਣਾਂ।

ਸਾਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹਮ ਤੁਮ ਸਿਉ ਜੋਰੀ ॥
 ਤੁਮ ਸਿਉ ਜੋਰਿ ਅਵਰ ਸੰਗਿ ਤੋਰੀ ॥੩॥

ਹੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਝੂਠੀ ਪ੍ਰੀਤ ਤਿਆਗ ਕੇ ਆਪ ਨਾਲ
 ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤ ਜੋੜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤ ਜੋੜ ਕੇ ਹੋਰ ਸਭਨਾਂ ਨਾਲੋਂ
 ਤੋੜੀ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—
 ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥ (ਪੰਨਾ ੩੯੧)

ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਨ ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।)

ਜਹ ਜਹ ਜਾਉ ਤਹਾ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ॥
 ਤੁਮ ਸੋ ਠਾਕੁਰੁ ਅਉਰੁ ਨ ਦੇਵਾ ॥੪॥

ਹੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਆਪ ਦੀ ਹੀ ਸੇਵਾ
 ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਆਪ ਵਰਗਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਾਲਕ ਦੇਵ
 ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤੁਮਰੇ ਭਜਨ ਕਟਹਿ ਜਮ ਫਾਂਸਾ ॥
 ਭਗਤਿ ਹੇਤ ਗਾਵੈ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥੫॥

ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ, ਆਪ ਦਾ ਭਜਨ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੀ ਫਾਹੀ ਕੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਗਤੀ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਕੋਈ ਗਾਵੈ ਕੋ ਸੁਣੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਸੰਸਾਰੀ ਅੰਤਿ ਪਰਮ ਗਤਿ ਪਾਇ। (ਪੰਨਾ ੩੩੫)

ਕੋਈ ਵੀ ਜੀਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗੁਣ ਸ਼ਰਧਾ ਸਹਿਤ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਗਾਵੇ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਸੁਣੇ, ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ, ਅਜਿਹਾ ਵਡਭਾਗਾ ਜੀਵ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ।

ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਦਾਰਿਦੁ ਦੇਖਿ ਸਭ ਕੋ ਹਸੈ ਐਸੀ ਦਸਾ ਹਮਾਰੀ ॥

ਅਸਟ ਦਸਾ ਸਿਧਿ ਕਰ ਤਲੈ ਸਭ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਾਰੀ ॥੧॥

ਤੂ ਜਾਨਤ ਮੈ ਕਿਛੁ ਨਹੀ ਭਵ ਖੰਡਨ ਰਾਮ ॥

ਸਗਲ ਜੀਅ ਸਰਨਾਗਤੀ ਪ੍ਰਭ ਪੂਰਨ ਕਾਮ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜੋ ਤੇਰੀ ਸਰਨਾਗਤਾ ਤਿਨ ਨਾਹੀ ਭਾਰੁ ॥

ਊਚ ਨੀਚ ਤੁਮ ਤੇ ਤਰੇ ਆਲਜੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥੨॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਅਕਥ ਕਥਾ ਬਹੁ ਕਾਇ ਕਰੀਜੈ ॥

ਜੈਸਾ ਤੂ ਤੈਸਾ ਤੁਹੀ ਕਿਆ ਉਪਮਾ ਦੀਜੈ ॥੩॥੧॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ 29)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਮਾਨਵ ਵਿਰੋਧੀ ਦਸ਼ਾ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਭਾਵੇਂ ਸੰਸਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਚਾ ਜਾਂ ਨੀਵਾਂ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਸਭ ਕਾਰਜ ਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

)ਦਾਰਿਦੁ ਦੇਖਿ ਸਭ ਕੋ ਹਸੈ ਐਸੀ ਦਸਾ ਹਮਾਰੀ ॥

ਅਸਟ ਦਸਾ ਸਿਧਿ ਕਰ ਤਲੈ ਸਭ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਾਰੀ ॥੧॥

ਹੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ, ਜਿਸ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਮੈਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਨਵੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੰਚਿਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਐਸੀ ਗਰੀਬੀ, ਦਰਦਨਾਕ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਭ ਕੋਈ ਹੱਸਦਾ ਸੀ ਪਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ, ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਕਰਕੇ ਹੁਣ 18 ਸਿੱਧੀਆਂ ਮੇਰੀ ਹੱਥ ਦੀ ਹਥੇਲੀ 'ਤੇ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਆਪ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੀ ਹੈ।

ਤੂ ਜਾਨਤ ਮੈ ਕਿਛੁ ਨਹੀ ਭਵ ਖੰਡਨ ਰਾਮ ॥

ਸਗਲ ਜੀਅ ਸਰਨਾਗਤੀ ਪ੍ਰਭ ਪੂਰਨ ਕਾਮ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਘਟ-ਘਟ ਦੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਮੈਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਜੋ ਜੀਵ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਭ ਮਨੋਕਾਮਨਾਵਾਂ ਪੂਰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜੋ ਤੇਰੀ ਸਰਨਾਗਤਾ ਤਿਨ ਨਾਹੀ ਭਾਰੁ ॥

ਊਚ ਨੀਚ ਤੁਮ ਤੇ ਤਰੇ ਆਲਜੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥੨॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਜੋ ਜੀਵ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉੱਚੇ, ਨੀਵੇਂ, ਅਮੀਰ, ਗਰੀਬ ਸਭ ਜੀਵ ਨੇ ਤਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਅਕਥ ਕਥਾ ਬਹੁ ਕਾਇ ਕਰੀਜੈ ॥

ਜੈਸਾ ਤੂ ਤੈਸਾ ਤੁਹੀ ਕਿਆ ਉਪਮਾ ਦੀਜੈ ॥੩॥੧॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ, ਆਪ ਦੀ ਕਥਾ ਅਕੱਥ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਉਪਮਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਹੋ ਕੇਵਲ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਹੋ। ਆਪ ਦੇ ਸਮਾਨ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਸਹਜ ਕੀ ਅਕਥ ਕਥਾ ਹੈ ਨਿਰਾਰੀ ॥(ਪੰਨਾ ੩੩੩)

ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਕਥਾ ਅਕੱਥ ਅਤੇ ਨਿਰਾਲੀ ਹੈ।
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—
 ਤੇਰੀ ਅਕਥ ਕਥਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ॥ (ਪੰਨਾ ੬੧੦)
 ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ ਆਪ ਦੀ ਕਥਾ ਅਕੱਥ ਹੈ, ਜੋ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

ਜਿਹ ਕੁਲ ਸਾਧੂ ਬੈਸਨੋਂ ਹੋਇ॥
 ਬਰਨ ਅਬਰਨ ਰੰਕੁ ਨਹੀ ਈਸੁਰੁ
 ਬਿਮਲ ਬਾਸੁ ਜਾਨੀਐ ਜਗਿ ਸੋਇ॥੧॥੨ਹਾਉ॥
 ਬ੍ਰਹਮਨ ਬੈਸ ਸੂਦ ਅਰੁ ਖੁੜੀ
 ਡੋਮ ਚੰਡਾਰ ਮਲੇਛ ਮਨ ਸੋਇ॥
 ਹੋਇ ਪੁਨੀਤ ਭਗਵੰਤ ਭਜਨ ਤੇ
 ਆਪੁ ਤਾਰਿ ਤਾਰੇ ਕੁਲ ਦੋਇ॥੧॥
 ਧੰਨਿ ਸੁ ਗਾਉ ਧੰਨਿ ਸੋ ਠਾਉ
 ਧੰਨਿ ਪੁਨੀਤ ਕੁਟੰਬ ਸਭ ਲੋਇ॥
 ਜਿਨਿ ਪੀਆ ਸਾਰ ਰਸੁ ਤਜੇ ਆਨ ਰਸ
 ਹੋਇ ਰਸ ਮਗਨ ਡਾਰੇ ਬਿਖੁ ਖੋਇ॥੨॥
 ਪੰਡਿਤ ਸੂਰ ਛਤ੍ਰਪਤਿ ਰਾਜਾ
 ਭਗਤ ਬਰਾਬਰਿ ਅਉਰੁ ਨ ਕੋਇ॥
 ਜੈਸੇ ਪੁਰੈਨ ਪਾਤ ਰਹੈ ਜਲ ਸਮੀਪ
 ਭਨਿ ਰਵਿਦਾਸ ਜਨਮੇ ਜਗਿ ਓਇ॥੩॥੨॥ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ 29)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ
 ਜਿਸ ਕੁਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕੁਲ ਇਸ
 ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉੱਤਮ ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕੁਲ ਵਰਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਾਂ
 ਅਵਰਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋਵੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਗਤ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਮਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤ,
 ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੂਰਬੀਰ ਸੂਰਮਾ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ
 ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਛਤਰਪਤੀ ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਜਿਹ ਕੁਲ ਸਾਧੂ ਬੈਸਨੋਂ ਹੋਇ॥
 ਬਰਨ ਅਬਰਨ ਰੰਕੁ ਨਹੀ ਈਸੁਰੁ
 ਬਿਮਲ ਬਾਸੁ ਜਾਨੀਐ ਜਗਿ ਸੋਇ॥੧॥੨ਹਾਉ॥

ਜਿਸ ਕੁਲ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਜਨਮ ਲੈਂਦੇ
 ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵਰਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਖੱਤਰੀ, ਵੈਸ਼, ਸ਼ੂਦਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ
 ਵਰਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ, ਉਹ ਕੰਗਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ
 ਉਸਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਵਾਸਨਾਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਕਬੀਰ ਸੋਈ ਕੁਲ ਭਲੀ ਜਾ ਕੁਲ ਹਰਿ ਕੋ ਦਾਸੁ॥ (ਪੰਨਾ ੧੩੭੦)

ਉਹੀ ਕੁਲ ਭਲੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੁਲ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ
 ਵਾਲਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਦਾਸ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।)

ਬ੍ਰਹਮਨ ਬੈਸ ਸੂਦ ਅਰੁ ਖੁੜੀ
 ਡੋਮ ਚੰਡਾਰ ਮਲੇਛ ਮਨ ਸੋਇ॥
 ਹੋਇ ਪੁਨੀਤ ਭਗਵੰਤ ਭਜਨ ਤੇ
 ਆਪੁ ਤਾਰਿ ਤਾਰੇ ਕੁਲ ਦੋਇ॥੧॥

ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਜੀਵ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਵੈਸ਼, ਸ਼ੂਦਰ ਅਤੇ ਖੱਤਰੀ, ਡੋਮ ਮਰਾਸੀ,
 ਚੰਡਾਲ, ਮਲੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਕੇ
 ਪੁਨੀਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਤਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਨੋਂ ਕੁਲਾਂ
 ਨਾਨਕੇ-ਦਾਦਕੇ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਾ ਕੇ ਤਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਧੰਨਿ ਸੁ ਗਾਉ ਧੰਨਿ ਸੋ ਠਾਉ
 ਧੰਨਿ ਪੁਨੀਤ ਕੁਟੰਬ ਸਭ ਲੋਇ॥

ਧੰਨ ਉਹ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਧੰਨ ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਧੰਨ ਹੀ ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ
 ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਤ ਜਨਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਜਹ ਸਾਧ ਪਗ ਧਰਹਿ॥

ਤਹ ਬੈਕੁੰਠੁ ਜਹ ਨਾਮੁ ਉਚਰਹਿ॥ (ਪੰਨਾ ੮੬੦)

ਜਿਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸੰਤ ਚਰਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਪੁੰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਬੈਕੁੰਠ-ਧਾਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।)

ਜਿਨਿ ਪੀਆ ਸਾਰ ਰਸੁ ਤਜੇ ਆਨ ਰਸ

ਹੋਇ ਰਸ ਮਗਨ ਡਾਰੇ ਬਿਖੁ ਖੋਇ ॥੨॥

ਜੋ ਜੀਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਉੱਤਮ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਰਸ ਨੂੰ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਹੋਰ ਝੂਠੇ ਸੰਸਾਰੀ ਰਸਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਰਸ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਿੱਠੇ (ਜ਼ਹਿਰ ਰੂਪੀ) ਰਸਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

(ਸਤਿਗੁਰ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

‘ਰਾਮ ਨਾਮ ਛਾਡਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾਹੇ ਬਿਖੁ ਖਾਈ ॥(੬੯੨)

ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਿੱਠੇ ਜ਼ਹਿਰ ਰੂਪੀ ਰਸ ਕਿਉਂ ਖਾਂਦੇ ਹੋ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਹਰਿ ਰਸੁ ਪੀਵਤ ਸਦ ਹੀ ਰਾਤਾ ॥

ਆਨ ਰਸਾ ਖਿਨ ਮਹਿ ਲਹਿ ਜਾਤਾ ॥(ਪੰਨਾ ੩੭੭)

ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਰਸ ਪੀ ਕੇ ਰੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਬਾਕੀ ਝੂਠੇ ਰਸ ਇਕ ਛਿਨ ਵਿਚ ਲੱਥ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।)

ਪੰਡਿਤ ਸੂਰ ਛਤ੍ਰਪਤਿ ਰਾਜਾ

ਭਗਤ ਬਰਾਬਰਿ ਅਉਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੂਰਬੀਰ ਸੂਰਮਾ, ਚਕਰਵਰਤੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਜੈਸੇ ਪੁਰੈਨ ਪਾਤ ਰਹੈ ਜਲ ਸਮੀਪ

ਭਨਿ ਰਵਿਦਾਸ ਜਨਮੇ ਜਗਿ ਓਇ ॥੩॥੨॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਪੁਰੈਣ ਬੂਟੀ ਜਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ ਜਲ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜੋ ਮੋਹਿ ਬੇਦਨਿ ਕਾਸਨਿ ਆਖੁ

ਹਰਿ ਬਿਨ ਜੀਵਨ ਕੈਸੇ ਕਰਿ ਰਾਖੋ ॥ਟੇਕ॥

ਜਿਵ ਤਰਸੈ ਇਕ ਦੰਗ ਬਸੇਰਾ ਕਰਹੁ ਸੰਭਾਲ ਤੁਮ ਸਿਰਜਨ ਮੇਰਾ ॥

ਬਿਰਹ ਤਪੈ ਤਨ ਅਧਿਕ ਜਰਾਵੈ ਨੀਂਦ ਨ ਆਵੈ ਭੋਜਨ ਨ ਭਾਵੈ ॥੧॥

ਸਖੀ ਸਹੇਲੀ ਗਰਬ ਗਹੇਲੀ ਪਿਉ ਕੀ ਬਾਤ ਨ ਸੁਨਹੁ ਸਹੇਲੀ ॥

ਮੈਂ ਰੇ ਦੁਹਾਗਨਿ ਅਧਿਕਰਿ ਜਾਨੀ ਗਯੋ ਸੋ ਜੋਬਨ ਸਾਧ ਨ ਮਾਨੀ ॥੨॥

ਤੂੰ ਦਾਨਾ ਸਾਂਈਂ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ਬੰਦਾ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ॥

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਅੰਦੇਸਾ ਯੇਹੀ ਬਿਨ ਦਰਸਨ ਕਿਉਂ ਜੀਵਹਿ ਸਨੇਹੀ ॥੩॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪ੍ਰਭੂ-

ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਕ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿਚ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜੋ ਮੋਹਿ ਬੇਦਨਿ ਕਾਸਨਿ ਆਖੁ

ਹਰਿ ਬਿਨ ਜੀਵਨ ਕੈਸੇ ਕਰਿ ਰਾਖੋ ॥ਟੇਕ॥

ਹੇ ਭਾਈ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਵਿਯੋਗ ਦੀ ਇੰਨੀ ਪੀੜਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਹਰਿ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ?

ਜਿਵ ਤਰਸੈ ਇਕ ਦੰਗ ਬਸੇਰਾ ਕਰਹੁ ਸੰਭਾਲ ਤੁਮ ਸਿਰਜਨ ਮੇਰਾ ॥

ਬਿਰਹ ਤਪੈ ਤਨ ਅਧਿਕ ਜਰਾਵੈ ਨੀਂਦ ਨ ਆਵੈ ਭੋਜਨ ਨ ਭਾਵੈ ॥੧॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਮਿਹਰ ਲਈ ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਤਰਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਮੇਰੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਯੋਗ ਵਿਚ ਮਨ ਅਤੇ ਤਨ ਬਹੁਤ ਤੜਫ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਕਾਰਨ ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਵੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ।

ਸਖੀ ਸਹੇਲੀ ਗਰਬ ਗਹੇਲੀ ਪਿਉ ਕੀ ਬਾਤ ਨ ਸੁਨਹੁ ਸਹੇਲੀ ॥

ਮੈਂ ਰੇ ਦੁਹਾਗਨਿ ਅਧਿਕਰਿ ਜਾਨੀ ਗਯੋ ਸੋ ਜੋਬਨ ਸਾਧ ਨ ਮਾਨੀ ॥੨॥

ਹੇ ਸਖੀ ਸਹੇਲੀ, ਜੀਵ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਹੈ

ਉਨਾ ਚਿਰ ਪਤੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਤੂੰ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੀ, ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਹਾਗਣ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪਤੀ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਜੁਆਨ ਅਵਸਥਾ ਪਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਬੀਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀਆਂ।

ਤੂੰ ਦਾਨਾ ਸਾਂਈਂ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ਬੰਦਾ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ॥

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਅੰਦੇਸਾ ਯੋਗੀ ਬਿਨ ਦਰਸਨ ਕਿਉਂ ਜੀਵਹਿ ਸਨੇਹੀ ॥੩॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਆਪ ਜੀ ਮੇਰੇ ਮਾਲਕ ਹੋ ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ-ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇਰਾ ਦਾਸ ਬੰਦਾ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਕ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਵੇਂ ਜੀ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਭਾਵ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਜੀ ਸਕਦਾ।

ਐਸਾ ਹੀ ਹਰਿ ਕਿਉਂ ਪਇਵੇ, ਮਨ ਚੰਚਲੁ ਰੇ ਭਾਈ।

ਚਪਲ ਭਇਓ ਚਹੁੰਦਿਸ ਧਾਵਇ, ਰਾਖਇਓ ਰਹਾਇ ॥ਟੇਕ॥

ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਛੁਟਇ ਨਹਿ ਕਬਹੂੰ, ਮੈਂ ਮੰਮਤਾ ਮਦੁ ਬੀਧਿਓ।

ਲੋਭ ਮੋਹ ਮਹਿ ਰਹਿਓ ਰੁਝਾਨੋ, ਨਿਤ ਵਿਸ਼ਿਆ ਰਸ ਗੀਝਿਓ ॥੧॥

ਡੰਮ ਕੋਹ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਬਸੁ, ਕਪਟ ਕੂੜ ਹੂੰ ਬੰਧਾਇਓ ॥

ਕਾਮ ਲੁਬਧੁ ਕੋ ਬਸਿ ਪਰਿਓ, ਕੁਲਕਾਂਨਿ ਛਾਂੜ ਬਿਕਾਇਓ ॥੨॥

ਛਾਪਾ ਤਿਲਕ ਛਪੋ ਨਹੀਂ ਸੋਭਇ, ਜੋ ਲੋ ਕੇਸੋ ਨਹਿ ਗਾਇਓ।

ਸੰਜਮਿ ਰਹਿਓ ਨ ਹਰਿ ਹੂੰ ਸਿਮਰਿਓ, ਬਿਰਥਾ ਭਰਮਿਓ ਰੂ ਭਰਮਾਇਓ ॥੩॥

ਅਨਿਕ ਕੌਤਕ ਕਲਾ ਕਾਛੈ ਕਛੇ, ਬਹੁਰਿ ਸਾਂਗ ਦਿਖਾਵੇ।

ਮੂਰਖ ਆਪਨ ਆਪੁ ਸਮੁਝਿ ਨਹਿ, ਔਰਨਿ ਕਾ ਸਮੁਝਾਵੇ ॥੪॥

ਆਸ ਕਰੈ ਬੈਕੁੰਠ ਗਵਨ ਕਉ, ਚਲ ਮਨ ਕਭਉ ਨ ਬਿਰਾਇਓ।

ਜੋ ਲੋ ਮਨ ਵਸਿ ਨਹਿ ਹੂੰਤੋ, ਤੋ ਲਗਿ ਸਭੁ ਜੁਠਾਰਿਓ ॥੫॥

ਕਪਟ ਕੀਆ ਰੀਝਇ ਨਹਿ ਕੈਸੋ, ਜਗੁ ਕਰਤਾ ਨਹਿ ਕਾਂਚਾ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਭਜੋ ਹਰਿ ਮਾਧੋ, ਸੇਵਗ ਹੋਵੈ ਮਨ ਸਾਂਚਾ ॥੬॥

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਐਸਾ ਹੀ ਹਰਿ ਕਿਉਂ ਪਇਵੇ, ਮਨ ਚੰਚਲੁ ਰੇ ਭਾਈ।

ਚਪਲ ਭਇਓ ਚਹੁੰਦਿਸ ਧਾਵਇ, ਰਾਖਇਓ ਰਹਾਇ ॥ਟੇਕ॥

ਹੇ ਭਾਈ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤੇਰਾ ਮਨ ਚੰਚਲ ਹੈ ਓਨਾ ਚਿਰ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੇਰੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਭਾਵੇਂ ਤੂੰ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਘੁੰਮ ਲੈ।

ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਛੁਟਇ ਨਹਿ ਕਬਹੂੰ, ਮੈਂ ਮੰਮਤਾ ਮਦੁ ਬੀਧਿਓ।

ਲੋਭ ਮੋਹ ਮਹਿ ਰਹਿਓ ਰੁਝਾਨੋ, ਨਿਤ ਵਿਸ਼ਿਆ ਰਸ ਗੀਝਿਓ ॥੧॥

ਤੇਰੇ ਮਨ 'ਚੋਂ ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ ਅਤੇ ਮਮਤਾ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਮਨ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਲੋਭ ਅਤੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਉਲਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਵਿਸ਼ਿਆ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਡੰਮ ਕੋਹ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਬਸੁ, ਕਪਟ ਕੂੜ ਹੂੰ ਬੰਧਾਇਓ ॥

ਕਾਮ ਲੁਬਧੁ ਕੋ ਬਸਿ ਪਰਿਓ, ਕੁਲਕਾਂਨਿ ਛਾਂੜ ਬਿਕਾਇਓ ॥੨॥

ਆਡੰਬਰਾਂ ਕਾਰਨ ਜੀਵ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਪਟ-ਕੂੜ ਵੱਲ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਾਮ ਰੂਪੀ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋਇਆ ਆਪਣੀ ਕੁਲ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਵਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਛਾਪਾ ਤਿਲਕ ਛਪੋ ਨਹੀਂ ਸੋਭਇ, ਜੋ ਲੋ ਕੇਸੋ ਨਹਿ ਗਾਇਓ।

ਸੰਜਮਿ ਰਹਿਓ ਨ ਹਰਿ ਹੂੰ ਸਿਮਰਿਓ, ਬਿਰਥਾ ਭਰਮਿਓ ਰੂ ਭਰਮਾਇਓ ॥੩॥

ਬਾਹਰੀ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਤੇ ਤਿਲਕ ਆਦਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਗਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੋਭਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੀਵ ਨੇ ਸੰਜਮ ਨਾ ਰੱਖ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਬੇਅਰਥ ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਗਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਨਿਕ ਕੌਤਕ ਕਲਾ ਕਾਛੈ ਕਛੇ, ਬਹੁਰਿ ਸਾਂਗ ਦਿਖਾਵੇ।

ਮੂਰਖ ਆਪਨ ਆਪੁ ਸਮੁਝਿ ਨਹਿ, ਔਰਨਿ ਕਾ ਸਮੁਝਾਵੇ ॥੪॥

ਜੀਵ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਲਾ-ਕੌਤਕ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਬਹੁਤ ਪਖੰਡ

ਰੂਪੀ ਸਾਂਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੂਰਖ ਮਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਆਸ ਕਰੋ ਬੈਕੁੰਠ ਗਵਨ ਕਉ, ਚਲ ਮਨ ਕਭਉ ਨ ਥਿਰਾਇਓ।

ਜੋ ਲੈ ਮਨ ਵਸਿ ਨਹਿ ਹੁੰਤੋ, ਤੋ ਲਗਿ ਸਭੁ ਜੁਠਾਰਿਓ ॥੫॥

ਇਹ ਜੀਵ ਆਸ ਤਾਂ ਬੈਕੁੰਠ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦਾ ਮਨ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਉਸਦੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਓਦੋਂ ਤੱਕ ਸਭ ਕੁਝ ਝੂਠ ਹੈ।

ਕਪਟ ਕੀਆ ਰੀਝਇ ਨਹਿ ਕੈਸੋ, ਜਗੁ ਕਰਤਾ ਨਹਿ ਕਾਂਚਾ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਭਜੋ ਹਰਿ ਮਾਧੋ, ਸੇਵਗ ਹੋਵੈ ਮਨ ਸਾਂਚਾ ॥੬॥

ਕਪਟ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਘਟ ਘਟ ਦੀ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਸੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹਮ ਘਰ ਆਇਓ ਰਾਮ ਭਤਾਰ, ਗਾਵਹੁ ਸਖਿ ਮਿਲ ਮੰਗਲਾਚਾਰ ॥ ਤਨ ਮਨ ਰਤ ਕਰਹਿ ਆਪੁਨੋ, ਤੋ ਕਹੁ ਪਾਇਹਿ ਪਿਵ ਪਿਆਰ ॥੧॥ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੋ ਜੋ ਦਰਸਨ ਪਾਇ, ਮਨ ਮੰਦਿਰ ਮਹਿ ਭਇਓ ਉਜਿਆਰ। ਹੋ ਮਝਇ ਤੈ ਨੋ ਨਿਧਿ ਪਾਈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਨਹੀਂ ਰਾਮ ਕਰਤਾਰ ॥੨॥ ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਪਿਵ ਪਾਇਓ, ਜਨਮ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਿਲਇ ਰਾਰ। ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਹੋ ਕਛੁ ਨਹਿ ਜਾਨੋ, ਚਰਣ ਕੰਵਲ ਮਹਿ ਤੁਵ ਮੁਰਾਰ ॥੩॥ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 38)

ਇਹ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਜਨ ਆਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹਮ ਘਰ ਆਇਓ ਰਾਮ ਭਤਾਰ, ਗਾਵਹੁ ਸਖਿ ਮਿਲ ਮੰਗਲਾਚਾਰ ॥

ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤ ਆਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਗਾਉਣਾ ਕਰੋ।

ਤਨ ਮਨ ਰਤ ਕਰਹਿ ਆਪੁਨੋ, ਤੋ ਕਹੁ ਪਾਇਹਿ ਪਿਵ ਪਿਆਰ ॥੧॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਤਨ ਮਨ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੋ ਜੋ ਦਰਸਨ ਪਾਇ, ਮਨ ਮੰਦਿਰ ਮਹਿ ਭਇਓ ਉਜਿਆਰ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹੋ ਮਝਇ ਤੈ ਨੋ ਨਿਧਿ ਪਾਈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਨਹੀਂ ਰਾਮ ਕਰਤਾਰ ॥੨॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮੈਂ ਨੌ ਨਿਧੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਏ ਹਨ।

ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਪਿਵ ਪਾਇਓ, ਜਨਮ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਿਲਇ ਰਾਰ।

ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਵਿਛੜੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਵਿਅਰਥ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਹੋ ਕਛੁ ਨਹਿ ਜਾਨੋ, ਚਰਣ ਕੰਵਲ ਮਹਿ ਤੁਵ ਮੁਰਾਰ ॥੩॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਆਪ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਮਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ।

ਰਾਗ ਭੈਰਉ

ਐਸਾ ਧਿਆਨ ਧਰੋ ਬਨਵਾਰੀ। ਮਨ ਪਵਨ ਦਿੜਿ ਸੁਖਮਨ ਨਾੜੀ॥ ਟੇਕ॥ ਸੋਈ
ਜਪੁ ਜਪੈ ਜੋ ਬਹੁਰਿ ਨ ਜਪਨਾ। ਸੋਈ ਤਪੁ ਤਪੈ ਜੋ ਬਹੁਰਿ ਨ ਤਪਨਾ॥੧॥ ਸੋਈ ਗੁਰੂ
ਕਰੋ ਜੋ ਬਹੁਰਿ ਨ ਕਰਨਾ। ਐਸੀ ਮਰੋ ਜੋ ਬਹੁਰਿ ਨ ਮਰਨਾ॥੨॥ ਉਲਟੀ ਗੰਗਾ
ਜਮੁਨ ਮੇਂ ਲਯਾਵੋ। ਬਿਨਹੀ ਜਲ ਮਜਨ ਹੈ ਆਵੋ॥੩॥ ਲੋਚਨ ਭਰਿ ਭਰਿ ਬਿਯੋਬ
ਨਿਹਾਰੋ। ਜੋਤਿ ਬਿਚਾਰਿ ਨ ਔਰ ਬਿਚਾਰੋ॥੪॥ ਪਿੰਡ ਪਰੇ ਜੀਵ ਜਿਸੁ ਘਰਿ ਜਾਤਾ।
ਸ਼ਬਦ ਅਤੀਤ ਅਨਾਹਦ ਰਾਤਾ॥੫॥ ਜਾ ਪਰ ਕਿਰਪਾ ਸੋਈ ਭਲ ਜਾਨੈ॥ ਗੁੰਗੋ
ਸਾਕਰ ਕਹਾ ਬਖਾਨੈ॥੬॥ ਸੁੰਨਿ ਮੰਡਲ ਮੇਂ ਤੇਰਾ ਬਾਸਾ। ਤਾਥੈ ਜਾਵ ਮੇਂ ਰਹੋ
ਉਦਾਸਾ॥੭॥ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਨਿਰਜਨ ਧਿਆਉ। ਜਿਸ ਘਰਿ ਜਾਓ ਹੋ ਬਹੁਰਿ ਨ
ਆਉ॥੮॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 64)

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ
'ਚ ਟਿਕਾ ਕੇ ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਪਾਵਨ
ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਐਸਾ ਧਿਆਨ ਧਰੋ ਬਨਵਾਰੀ।

ਮਨ ਪਵਨ ਦਿੜਿ ਸੁਖਮਨ ਨਾੜੀ॥ ਟੇਕ॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਐਸਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ
ਨਾਲ ਲਗ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਸਵਾਸ ਇੜ੍ਹਾ-ਪਿੰਗਲਾ ਜਿਥੇ ਦੋਨੋਂ ਨਾੜੀਆਂ
ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ—ਸੁਖਮਨਾਂ ਨਾੜੀ ਭਾਵ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣ।

ਸੋਈ ਜਪੁ ਜਪੈ ਜੋ ਬਹੁਰਿ ਨ ਜਪਨਾ।

ਸੋਈ ਤਪੁ ਤਪੈ ਜੋ ਬਹੁਰਿ ਨ ਤਪਨਾ॥੧॥

ਹੇ ਜੀਵ! ਆਤਮਦਰਸ਼ੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ
ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪੇਗਾ ਫਿਰ ਤੈਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਐਸਾ
ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ ਅਤੇ ਐਸਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਤਪ ਕਰੇਗਾ ਫਿਰ ਤੈਨੂੰ
ਦੁਬਾਰਾ ਤਪ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ।

ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਕਰੋ ਜੋ ਬਹੁਰਿ ਨ ਕਰਨਾ।

ਐਸੀ ਮਰੋ ਜੋ ਬਹੁਰਿ ਨ ਮਰਨਾ॥੨॥

ਗੁਰੂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ
ਕਿਸੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਜੀਵਨ
ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

ਉਲਟੀ ਗੰਗਾ ਜਮੁਨ ਮੇਂ ਲਯਾਵੋ।

ਬਿਨਹੀ ਜਲ ਮਜਨ ਹੈ ਆਵੋ॥੩॥

ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਲੋਂ ਪਲਟ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵੱਲ ਲਾਉਂਦਾ
ਹੈ ਤਾਂ ਗੰਗਾ ਭਾਵ ਇੜ੍ਹਾ-ਨਾੜੀ, ਜਮਨਾ ਪਿੰਗਲਾ ਨਾੜੀ ਮਿਲ ਕੇ ਸੁਖਮਨਾ
ਨਾੜੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਰੂਪੀ ਤ੍ਰਿਵੇਣੀ ਜੋ ਕਿ ਪਾਣੀ
ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੈ ਵਿਖੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਲੋਚਨ ਭਰਿ ਭਰਿ ਬਿਯੋਬ ਨਿਹਾਰੋ।

ਜੋਤਿ ਬਿਚਾਰਿ ਨ ਔਰ ਬਿਚਾਰੋ॥੪॥

ਫਿਰ ਜੀਵ ਮਨ ਰੂਪੀ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਆਨੰਦ ਦਾ
ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ
ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਉਸ ਜੋਤ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਸ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ
ਵਿਚਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪਿੰਡ ਪਰੇ ਜੀਵ ਜਿਸੁ ਘਰਿ ਜਾਤਾ।

ਸ਼ਬਦ ਅਤੀਤ ਅਨਾਹਦ ਰਾਤਾ॥੫॥

ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਜੀਵ ਉਸ
ਬੇਗਮਪੁਰੇ ਭਾਵ ਨਿੱਜ ਘਰ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਜੀਵ ਵਾਸਤਵਿਕ ਇਕ
ਰਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਾ ਪਰ ਕਿਰਪਾ ਸੋਈ ਭਲ ਜਾਨੈ॥

ਗੁੰਗੋ ਸਾਕਰ ਕਹਾ ਬਖਾਨੈ॥੬॥

ਜਿਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਰਮ-ਆਨੰਦ ਨੂੰ
ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਗੁੰਗਾ ਜੀਵ ਸ਼ੱਕਰ ਖਾਣ ਦੇ ਸਵਾਦ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ
ਸਕਦਾ, ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ
ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਸੁੰਨਿ ਮੰਡਲ ਮੇਂ ਤੇਰਾ ਬਾਸਾ।

ਤਾਬੈ ਜਾਵ ਮੇਂ ਰਹੈ ਉਦਾਸਾ ॥੭॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰਾ ਨਿਵਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਰੂਪੀ ਨਿੱਜ ਘਰ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਨਿਰੰਜਨ ਧਿਆਉ।

ਜਿਸ ਘਰਿ ਜਾਓ ਹੋ ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਉ ॥੮॥

ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਧਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਿੱਜ-ਘਰ ਵਿਚ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਭਾਵ ਮੈਂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਹੀ ਅਭੇਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਫਿਰ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਵਾਂਗਾ।

ਅਬਿਗਤਿ ਨਾਥ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵਾ। ਮੈਂ ਕਾ ਜਾਨੂੰ ਤੁਮਾਰੀ ਸੇਵਾ ॥ ਟੇਕ ॥ ਬਾਂਧੂ ਨ ਬੰਧਨ ਛਾਉ ਨ ਛਾਯਾ। ਤੁਮਹੀਂ ਸੇਊ ਨਿਰੰਜਨ ਰਾਯਾ ॥੧॥ ਚਰਨ ਪਤਾਲ ਸੀਸ ਅਸਮਾਨਾ। ਸੋ ਠਾਕੁਰ ਕੈਸੇ ਸੰਪੁਟ ਸਮਾਨਾ ॥੨॥ ਸਿਵ ਸਨਕਾਦਿਕ ਅੰਤ ਨ ਪਾਇਆ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਖੋਜਤ ਜਨਮ ਗੰਵਾਇਆ ॥੩॥ ਤੋੜੂੰ ਨ ਪਾਤੀ ਪੂਜੂੰ ਨ ਦੇਵਾ। ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਕਰੂੰ ਹਰਿ ਸੇਵਾ ॥੪॥ ਨਖ ਪ੍ਰਸੇਦ ਜਾ ਕੇ ਸੁਰਸਰਿ ਧਾਰਾ। ਰੋਮਾਵਲੀ ਅਠਾਰਹ ਭਾਰਾ ॥੫॥ ਚਾਰੇ ਬੇਦ ਜਾ ਕੇ ਸੁਮਿਰਤ ਸਾਂਸਾ। ਭਗਤਿ ਹੇਤ ਗਾਵੈ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥੬॥ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 64)

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਡੰਬਰਾਂ ਤੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਰਬ-ਵਿਆਪੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਅਬਿਗਤਿ ਨਾਥ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵਾ।

ਮੈਂ ਕਾ ਜਾਨੂੰ ਤੁਮਾਰੀ ਸੇਵਾ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ, ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ।

ਬਾਂਧੂ ਨ ਬੰਧਨ ਛਾਉ ਨ ਛਾਯਾ।

ਤੁਮਹੀਂ ਸੇਊ ਨਿਰੰਜਨ ਰਾਯਾ ॥੧॥

ਮੈਂ ਸੰਸਾਰਿਕ ਕਰਮ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਹੇ ਮਾਇਆ-ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ, ਮੈਂ ਕੇਵਲ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੀ ਕਰਾਂਗਾ।

ਚਰਨ ਪਤਾਲ ਸੀਸ ਅਸਮਾਨਾ।

ਸੋ ਠਾਕੁਰ ਕੈਸੇ ਸੰਪੁਟ ਸਮਾਨਾ ॥੨॥

ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਜਿਸ ਦੇ ਪੈਰ ਪਤਾਲ ਅਤੇ ਸਿਰ ਅਕਾਸ਼ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕੀ ਉਹ ਠਾਕੁਰ ਪ੍ਰਭੂ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਸੀਮਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਉਹ ਤਾਂ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਹੈ।

ਸਿਵ ਸਨਕਾਦਿਕ ਅੰਤ ਨ ਪਾਇਆ।

ਬ੍ਰਹਮਾ ਖੋਜਤ ਜਨਮ ਗੰਵਾਇਆ ॥੩॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਆਦਿ-ਅੰਤ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਅਤੇ ਸਨਕਾਦਿਕ (ਚਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ) ਨੇ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣਾ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਗੁਆ ਲਿਆ।

ਤੋੜੂੰ ਨ ਪਾਤੀ ਪੂਜੂੰ ਨ ਦੇਵਾ।

ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਕਰੂੰ ਹਰਿ ਸੇਵਾ ॥੪॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਮੈਂ ਬਨਸਪਤੀ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਤੋੜ ਕੇ ਆਪ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹਾਂ।

ਨਖ ਪ੍ਰਸੇਦ ਜਾ ਕੇ ਸੁਰਸਰਿ ਧਾਰਾ।

ਰੋਮਾਵਲੀ ਅਠਾਰਹ ਭਾਰਾ ॥੫॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਪਸੀਨੇ 'ਚੋਂ ਗੰਗਾ ਦੀ ਸ੍ਰੋਸ਼ਟ ਧਾਰਾ ਵਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਬਨਸਪਤੀ ਦੇ ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਰੋਮ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਚਾਰੇ ਬੇਦ ਜਾ ਕੇ ਸੁਮਿਰਤ ਸਾਂਸਾ।

ਭਗਤਿ ਹੇਤ ਗਾਵੈ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥੬॥

ਚਾਰੇ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਰਚੇਤਾ ਵੀ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਾ-ਭਗਤੀ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਸਭ ਰਹਸਿ ਅਗਮਹਿ ਜਾਨੈਂ। ਢੂੰਢੇ ਕੋਉ ਛਟ ਸਾਸਤ੍ਰਨ ਮਹਿ, ਕਿਧੂੰ ਕੋ ਵੇਦ ਵਸ਼ਾਨੈ॥ਟੇਕ॥ ਸਾਂਸ ਉਸਾਂਸ ਚੜਾਵੈ ਬਹੁ ਬਿਧਿ, ਬੈਠਹਿ ਸੁੰਨਿ ਸਮਾਧੀ। ਫਾਂਟਿਓ ਕਾਨੁ ਭਭੂਤ ਤਨਿ ਲਾਈ, ਅਨਿਕ ਭਰਮਤ ਵੈਰਾਗੀ॥੧॥ ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਕਰਇ ਬਹੁਤੇਰੇ, ਕਥਾ ਬਸਤ ਬਹੁ ਸਾਨੈ। ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਮਿਲਿਓ ਗੁਰ ਪੂਰੇ, ਜਿਹਿ ਅੰਤਰ ਹਰਿ ਮਿਲਾਨੈ॥੨॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 65)

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਸਭ ਰਹਸਿ ਅਗਮਹਿ ਜਾਨੈਂ।

ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਢੂੰਢੇ ਕੋਉ ਛਟ ਸਾਸਤ੍ਰਨ ਮਹਿ, ਕਿਧੂੰ ਕੋ ਵੇਦ ਵਸ਼ਾਨੈ॥ਟੇਕ॥

ਕੋਈ ਜੀਵ ਭਰਮ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਛੇ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ ਲੱਭਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਂਸ ਉਸਾਂਸ ਚੜਾਵੈ ਬਹੁ ਬਿਧਿ, ਬੈਠਹਿ ਸੁੰਨਿ ਸਮਾਧੀ।

ਕੋਈ ਜੀਵ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਚਾੜ੍ਹਦਾ ਉਤਾਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਫਾਂਟਿਓ ਕਾਨੁ ਭਭੂਤ ਤਨਿ ਲਾਈ, ਅਨਿਕ ਭਰਮਤ ਵੈਰਾਗੀ॥੧॥

ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੰਨ ਪੜਵਾ ਕੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਰਾਖ/ਸਵਾਹ ਲਗਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਵੈਰਾਗੀ ਬਣਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਕਰਇ ਬਹੁਤੇਰੇ, ਕਥਾ ਬਸਤ ਬਹੁ ਸਾਨੈ।

ਕਈ ਬਹੁਤ ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਥਾਵਾਂ ਦਾ

ਵਿਖਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਮਿਲਿਓ ਗੁਰ ਪੂਰੇ, ਜਿਹਿ ਅੰਤਰ ਹਰਿ ਮਿਲਾਨੈ॥੨॥

ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

ਰਾਗ ਆਸਾਵਰੀ

ਕੇਸਵੇ ਵਿਕਟ ਮਾਯਾ ਤੋਰ ਤਾਤੇ ਬਿਕਲ ਗਤਿ ਮੋਰ॥ਟੇਕ॥ ਸੁਬਿਸ਼ ਡਸਨ ਕਰਾਲ ਅਹਿਮੁਖ ਗ੍ਰਸਤਿ ਸੁਦ੍ਰਿੜ ਸੁ ਮੇਸ਼॥ ਨਿਰੁਖਿ ਮਾਖੀ ਬਖਤ ਬਿਆਕੁਲ ਲੋਭ ਕਾਲ ਨਾ ਦੇਖ॥੧॥ ਇੰਦ੍ਰਿਯਾਦਿਕ ਦੁੱਖ ਦਾਰਨ ਅਸੰਖਯਾਦਿਕ ਪਾਪ॥ ਤੋਹਿ ਭਜਤ ਰੁਪੁਨਾਥ ਅੰਤਰਿ ਤਾਹਿ ਤ੍ਰਾਸ ਨਾ ਤਾਪ॥੨॥ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਚਹੁ ਜੁਗਿ ਭਗਤਿ ਪੁਰਵਨ ਕਾਮ॥ ਆਸ ਮੋਹਿ ਭਰੋਸ ਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਜੈ ਜੈ ਰਾਮ॥੩॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 69)

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਇਕ ਉਪਾਅ ਦੱਸਦੇ ਹਨ।

ਕੇਸਵੇ ਵਿਕਟ ਮਾਯਾ ਤੋਰ ਤਾਤੇ ਬਿਕਲ ਗਤਿ ਮੋਰ॥ਟੇਕ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਾਇਆ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਕਸ਼ਟ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੀਵ ਦੀ ਹਾਲਤ ਅਤੇ ਅਕਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਆਕੁਲਤਾ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਸੁਬਿਸ਼ ਡਸਨ ਕਰਾਲ ਅਹਿਮੁਖ ਗ੍ਰਸਤਿ ਸੁਦ੍ਰਿੜ ਸੁ ਮੇਸ਼॥

ਨਿਰੁਖਿ ਮਾਖੀ ਬਖਤ ਬਿਆਕੁਲ ਲੋਭ ਕਾਲ ਨਾ ਦੇਖ॥੧॥

ਇਹ ਮਾਇਆ ਆਪਣੇ ਸੁੰਦਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਰੂਪੀ ਭਿਆਨਕ ਸੱਪ ਵਰਗੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਡੰਗ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ਸੁਦ੍ਰਿੜ ਤੋਂ ਸੁਦ੍ਰਿੜ ਜੀਵ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਸੁੰਦਰ ਮਾਇਆ ਨਿਗਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮੱਖੀ ਮਿੱਠੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਭੀ ਪੁਰਸ਼ ਲੋਭ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ ਅਤੇ ਬੇਚੈਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇੰਦ੍ਰਿਯਾਦਿਕ ਦੁੱਖ ਦਾਰਨ ਅਸੰਖਯਾਦਿਕ ਪਾਪ॥

ਤੋਹਿ ਭਜਤ ਰੁਪੁਨਾਥ ਅੰਤਰਿ ਤਾਹਿ ਤ੍ਰਾਸ ਨਾ ਤਾਪ॥੨॥

ਇੰਦਰੀਆਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਦੁੱਖ ਕਾਰਨ ਜੀਵ
ਅਣਗਿਣਤ ਪਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਜੀਵ, ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰੇ
ਫਿਰ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਵਿਆਪੇਗਾ।

ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਚਹੁ ਜੁਗਿ ਭਗਤਿ ਪੁਰਵਨ ਕਾਮ॥

ਆਸ ਮੋਹਿ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਜੈ ਜੈ ਰਾਮ॥੩॥

ਪ੍ਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਚੌਹਾਂ ਯੁੱਗਾਂ ਵਿਚ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ !
ਆਪ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ।
ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ
ਆਪ ਜੀ 'ਤੇ ਹੀ ਭਰੋਸਾ ਹੈ। ਹੇ ਸਰਵ-ਵਿਖੇ ਰਮੇ ਹੋਏ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀ ਆਪ ਦੀ
ਜੈ ਹੋਵੇ ਜੀ।

ਤੁਝਿ ਚਰਨ ਅਰਬਿੰਦ ਭਵਨ ਮਨੁ, ਪਾਨ ਕਰਤ ਪਾਇਓ ਪਾਇਓ ਰਮਿਆ
ਧਨੁ॥ਟੇਕ॥ ਸੰਪਤਿ ਵਿਪਤਿ ਪਟਲ ਮਾਇਆ ਧਨ, ਤਾ ਮਹਿ ਮਗਨ ਨ ਹੋਤ ਤੇਰੇ
ਜਨ॥੧॥ ਕਹਾ ਭਇਓ ਜੇ ਗਤ ਤਨ ਛਿਨ ਛਿਨ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਏ ਤੋ ਡਰਪੈ ਤੇਰੇ ਨਿਜ
ਜਨ॥੨॥ ਪ੍ਰੇਮ ਰਜ ਲੈ ਰਾਖੇ ਰਿਦੈ ਧਰਿ, ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਛੂਟਿਬੋ ਕਵਨ ਪਰਿ॥੩॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 71)

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ-ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ
ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਟੋਟੇ-
ਟੋਟੇ ਹੋਣ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਤੁਝਿ ਚਰਨ ਅਰਬਿੰਦ ਭਵਨ ਮਨੁ,

ਪਾਨ ਕਰਤ ਪਾਇਓ ਪਾਇਓ ਰਮਿਆ ਧਨੁ॥ਟੇਕ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪ ਦੇ ਚਰਨ, ਕੰਵਲ ਫੁੱਲ ਵਾਂਗ ਹਨ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਭੌਰੇ ਵਾਂਗ
ਹੈ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਥਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ
ਲਈ ਹੈ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪ ਦਾ ਪਾਵਨ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀ ਕੇ ਮੈਂ ਨਾਮ ਰੂਪੀ
ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਸੰਪਤਿ ਵਿਪਤਿ ਪਟਲ ਮਾਇਆ ਧਨ,

ਤਾ ਮਹਿ ਮਗਨ ਨ ਹੋਤ ਤੇਰੇ ਜਨ॥੧॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਆਪ ਦਾ ਦਾਸ, ਸੁੱਖ
ਦੁੱਖ ਰੂਪੀ ਪਰਦਾ, ਸੰਸਾਰਿਕ ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਝੂਠੇ ਧਨ ਵਿਚ ਮਗਨ
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਕਹਾ ਭਇਓ ਜੇ ਗਤ ਤਨ ਛਿਨ ਛਿਨ॥

ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਏ ਤੋ ਡਰਪੈ ਤੇਰੇ ਨਿਜ ਜਨ॥੨॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ,
ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਾਸ ਨੂੰ ਡਰ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚੋਂ ਆਪ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ
ਨਾ ਘੱਟ ਜਾਵੇ।

ਪ੍ਰੇਮ ਰਜ ਲੈ ਰਾਖੇ ਰਿਦੈ ਧਰਿ,

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਛੂਟਿਬੋ ਕਵਨ ਪਰਿ॥੩॥

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ !
ਦਾਸ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਆਪ
ਕਿਹੜੇ ਯਤਨ ਕਰਕੇ ਛੂਟੋਗੇ ? ਭਾਵ ਆਪ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਸੱਚੇ ਬੰਧਨ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ
ਸਕਦੇ।

ਦੇਹੁ ਕਲਾਲੀ ਏਕ ਪਿਆਲਾ। ਐਸਾ ਅਵਧੂ ਹੋਈ ਮਤਵਾਲਾ॥ ਟੇਕ॥ ਕਹੈ ਕਲਾਲੀ
ਪਿਆਲਾ ਦੇਉ। ਪੀਵਨਹਾਰੇ ਕਾ ਸਿਰ ਲੇਉ॥੧॥ ਏਰੀ ਕਲਾਲੀ ਤੋਂ ਕਿਆ ਕੀਆ।
ਸਿਰ ਕੇ ਸਾਟੈ ਪਿਆਲਾ ਦੀਆ॥ ਸਿਰ ਕੈ ਸਾਟੈ ਮਹਿੰਗਾ ਭਾਰੀ। ਪੀਵੇਗਾ ਅਪਨਾ
ਸਿਰ ਡਾਰੀ॥੨॥ ਚੰਦ ਸੂਰ ਦੋਉ ਸਨਮੁਖ ਹੋਈ। ਪੀਵੈ ਪਿਆਲਾ ਮਰੈ ਨ ਕੋਈ॥੩॥
ਸਹਜ ਸੁੰਨ ਮੇਂ ਭਾਠੀ ਸ੍ਰਵੈ। ਪੀਵੈ ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰਮੁਖ ਦ੍ਰਵੈ॥੪॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 73)

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਦਾਨ
ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਪਿਆਲਾ ਪੀਣ ਦਾ ਪਾਵਨ
ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਪਿਆਲਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਸਮਰਪਣ

ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਦੇਹੁ ਕਲਾਲੀ ਏਕ ਪਿਆਲਾ। ਐਸਾ ਅਵਧੂ ਹੋਈ ਮਤਵਾਲਾ ॥ ਟੇਕ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਪਿਆਲੇ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਇਕ ਪਿਆਲਾ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਦੇਣਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਲੇ ਨੂੰ ਪੀਣ ਲਈ ਮੈਂ ਵੈਰਾਗੀ ਹਾਂ ਤੇ ਪੀ ਕੇ ਮੈਂ ਮਸਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹਾਂ।

ਕਹੈ ਕਲਾਲੀ ਪਿਆਲਾ ਦੇਉ। ਪੀਵਨਹਾਰੇ ਕਾ ਸਿਰ ਲੇਉ ॥੧॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਪਿਆਲਾ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਪਿਆਲਾ ਤਾਂ ਹੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਭੇਟ ਕਰੇ ਭਾਵ ਆਪਾ-ਆਪ ਮਿਟਾ ਦੇਵੇਂ।

ਏਰੀ ਕਲਾਲੀ ਤੋਂ ਕਿਆ ਕੀਆ। ਸਿਰ ਕੇ ਸਾਟੈ ਪਿਆਲਾ ਦੀਆ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਪਿਆਲਾ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕੀਤਾ! ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਲੈ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸਿਰ ਕੇ ਸਾਟੈ ਮਹਿੰਗਾ ਭਾਰੀ। ਪੀਵੇਗਾ ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਡਾਰੀ ॥੨॥

ਸਿਰ ਦੇ ਬਦਲੇ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗਾ ਪਿਆਲਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਵਾਰ ਕੇ ਜੀਵ ਐਸਾ ਪਿਆਲਾ ਪੀਂਦਾ ਹੈ।

ਚੰਦ ਸੂਰ ਦੋਊ ਸਨਮੁਖ ਹੋਈ। ਪੀਵੈ ਪਿਆਲਾ ਮਰੈ ਨ ਕੋਈ ॥੩॥

ਈੜਾ ਤੇ ਪਿੰਗਲਾ ਦੋਨੋਂ ਨਾੜੀਆਂ ਜਿਥੇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਦਸਵੇਂ ਦਵਾਰੇ ਵਿਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਪੀਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਫਿਰ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਹਜ ਸੁੰਨ ਮੋਂ ਭਾਠੀ ਸ੍ਵੈ। ਪੀਵੈ ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰਮੁਖ ਦ੍ਵੈ ॥੪॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਐਸੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਪਿਆਲੇ ਨੂੰ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਹਿਜ ਭਾਵ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਰੂਪੀ ਭੱਠੀ ਰਾਹੀਂ ਤਿਆਰ ਹੋਈ ਸ਼ਰਾਬ ਝਰਦੀ ਹੈ। ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਬ੍ਰਹਮ-ਆਨੰਦ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਲਾ ਪੀਂਦੇ ਹਨ।

ਐਸੀ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਵਿਖਿਆਤ ਚਮਾਰੰ ॥ ਹਿਰਦੇ ਰਾਮ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਨ ਸਾਰੰ ॥ ਟੇਕ ॥

ਸੁਰਸਰਿ ਜਲ ਲੀਯਾ ਕ੍ਰਿਤ ਬਾਰੁਨੀ ਰੇ ਜੈਸੇ ਸੰਤ ਜਨ ਨਾਹਿ ਕਰਤ ਪਾਨੰ। ਸੁਰਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਨਿਤਿ ਗੰਗਜਲ ਮਾਨਿਯੇ ਸੁਰਸਰਿ ਮਿਲਤ ਨਹਿ ਹੋਤ ਆਨੰ ॥੧॥ ਤਰ ਤਾਰਿ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰ ਮਾਨਿਯੇ ਜੈਸੇ ਕਾਗਰਾ ਕਰਤ ਬਿਚਾਰੰ। ਭਗਵਤ ਭਗਵੰਤ ਜਬ ਉਪਰੇ ਲਿਖਿਯੇ ਤਬ ਪੂਜਿਯੇ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੰ ॥੨॥ ਅਨੇਕ ਅਧਮ ਜਿਬ ਨਾਮ ਸੁਨਿ ਉਧਰੇ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਭਯੋ ਪਰਸਿ ਸਾਰੰ। ਭਨਤ ਰਵਿਦਾਸ ਰਰੰਕਾਰ ਗੁਨ ਗਾਬੰਤ ਸੰਤ ਸਾਧੂ ਭਯੋ ਸਹਜਪਾਰੰ ॥੩॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 74)

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਐਸੀ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਵਿਖਿਆਤ ਚਮਾਰੰ ॥

ਹਿਰਦੇ ਰਾਮ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਨ ਸਾਰੰ ॥ ਟੇਕ ॥

ਮੇਰੀ ਐਸੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਚਮਾਰ ਜਾਤ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਵਸਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸੁਰਸਰਿ ਜਲ ਲੀਯਾ ਕ੍ਰਿਤ ਬਾਰੁਨੀ ਰੇ

ਜੈਸੇ ਸੰਤ ਜਨ ਨਾਹਿ ਕਰਤ ਪਾਨੰ।

ਜੇਕਰ ਗੰਗਾ ਦਾ ਜਲ ਲਿਆ ਕੇ ਉਸਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਬਣਾ ਲਈ ਜਾਵੇ ਤਦ ਵੀ ਸੰਤ ਜਨ ਉਸਨੂੰ ਪੀਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੰਗਾ ਦਾ ਜਲ ਆਪਣੇ ਚਲਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਕੇ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਜੀਵ ਉੱਚੀ ਕੁਲ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦਾ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸੁਰਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਨਿਤਿ ਗੰਗਜਲ ਮਾਨਿਯੇ

ਸੁਰਸਰਿ ਮਿਲਤ ਨਹਿ ਹੋਤ ਆਨੰ ॥੧॥

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਅਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਰਾਬ ਜਾਂ ਹੋਰ ਨਦੀਆਂ-ਨਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪਾਣੀ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਬਲਕਿ

ਗੰਗਾ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕ
ਜਾਤ ਕਰਕੇ ਸ਼ੂਦਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਨ ਤਾਂ
ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਤਰ ਤਾਰਿ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰ ਮਾਨਿਯੇ

ਜੈਸੇ ਕਾਗਰਾ ਕਰਤ ਬਿਚਾਰੰ।

ਜਿਵੇਂ ਤਾੜ ਦਾ ਰੁੱਖ ਅਪਵਿਤਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਿਚ
ਨਸ਼ੇ ਵਰਗਾ ਜਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਾੜ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਤੋਂ
ਬਣੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਪਵਿਤਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

ਭਗਵਤ ਭਗਵੰਤ ਜਬ ਉਪਰੇ ਲਿਖਿਯੇ

ਤਬ ਪੂਜਿਏ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੰ॥੨॥

ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਲਿਖ
ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਪੂਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹਨਾਂ
ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਰਕੇ ਨੀਚ ਸਮਝਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਨਮਸਕਾਰਾਂ
ਕਰਕੇ ਪੂਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਨੇਕ ਅਧਮ ਜਿਬ ਨਾਮ ਸੁਨਿ ਊਧਰੇ

ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਭਯੇ ਪਰਸਿ ਸਾਰੰ।

ਅਨੇਕਾਂ ਜੀਵ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਛੋਟੀ ਜਾਤੀ ਦੇ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਉਹ
ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪਾਵਨ ਨਾਮ ਜਪਕੇ ਕੇ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ।

ਭਨਤ ਰਵਿਦਾਸ ਰਰੰਕਾਰ ਗੁਨ ਗਾਬੰਤ

ਸੰਤ ਸਾਧੂ ਭਏ ਸਹਜ ਪਾਰੰ॥੩॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੰਗ-ਰੂਪ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ
ਦੇ ਗੁਣ ਗਾ ਕੇ ਸੰਤ ਜਨ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰ ਹਮਹੁ ਲਖਾਈ ਬਾਟ॥ ਜਨਮ ਪਾਛਲੇ ਪਾਪ ਨਸਾਨੇ, ਮਿਟੋਗੋ ਸਭ
ਸੰਤਾਪ॥ਟੇਕ॥ ਬਾਹਰ ਖੋਜਤ ਜਨਮ ਗੰਵਾਏ, ਉਨਮਨਿ ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਘਟ ਆਪ॥

ਸ਼ਬਦ ਅਨਾਹਦ ਬਾਜਤ ਘਟ ਮਹਿ, ਅਗਮ ਗਿਆਨ ਭੋ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ॥੧॥ ਧਨ
ਦਾਰਾ ਮਹਿ ਰਹਿਓ ਮਗਨ ਨਿਤ, ਗੁਣਿਓ ਨ ਮਿਚੁ ਕੋ ਚਾਪ॥ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰ
ਰਾਹ ਦਿਖਾਵੈ, ਤ੍ਰਿਛਾ ਬੁਝਿ ਮਿਟਿ ਮਨ ਸੰਤਾਪ॥੨॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 75)

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ
ਚੱਲਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ
ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰ ਹਮਹੁ ਲਖਾਈ ਬਾਟ॥

ਜਨਮ ਪਾਛਲੇ ਪਾਪ ਨਸਾਨੇ,

ਮਿਟੋਗੋ ਸਭੁ ਸੰਤਾਪ॥ਟੇਕ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋਣ ਲਈ ਨਾਮ ਰੂਪੀ
ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ 'ਤੇ ਚੱਲਕੇ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ
ਅਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਬਾਹਰ ਖੋਜਤ ਜਨਮ ਗੰਵਾਏ,

ਉਨਮਨਿ ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਘਟ ਆਪ॥

ਜੀਵ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਲੱਭਦਾ ਹੋਇਆ ਜਨਮ ਗਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਾਮ ਜੱਪ
ਕੇ, ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਕੇ, ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ
ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ ਅਨਾਹਦ ਬਾਜਤ ਘਟ ਮਹਿ,

ਅਗਮ ਗਿਆਨ ਭੋ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ॥੧॥

ਅਨਾਹਦ ਸ਼ਬਦ ਇਕ ਰਸ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੂੰਜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਗਿਆਨ
ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਧਨ ਦਾਰਾ ਮਹਿ ਰਹਿਓ ਮਗਨ ਨਿਤ,

ਗੁਣਿਓ ਨ ਮਿਚੁ ਕੋ ਚਾਪ॥

ਧਨ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਵਿਚ ਜੀਵ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਮਗਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ
ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਗੁਰ ਰਾਹ ਦਿਖਾਵੈ,

ਤ੍ਰਿਛਾ ਬੁਝਿ ਮਿਟਿ ਮਨ ਸੰਤਾਪ ॥੨॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਤਾਪ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੋ ਤੁਮ ਤੋਰੇ ਰਾਮ ਮੈ ਨਹਿ ਤੋਰੈ। ਤੁਮ ਸੋ ਤੋਰਿ ਕਵਨ ਸੋ ਜੋਰੈ ॥ ਟੇਕ ॥ ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਨ ਕਰੋ ਅੰਦੇਸਾ। ਤੁਮ੍ਹਰੇ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕਾ ਭਰੋਸਾ ॥੧॥ ਜਹ ਜਹ ਜਾਉ ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ਪੂਜਾ। ਤੁਮ ਸਾ ਦੇਵ ਅਵਰ ਨਹਿ ਦੂਜਾ ॥੨॥ ਮੈ ਅਪਨੋ ਮਨ ਹਰਿ ਸੋ ਜੋਰਿਓ। ਹਰਿ ਸੋ ਜੋਰਿ ਸਬਨ ਸੇ ਤੋਰਿਓ ॥੩॥ ਸਬ ਪਰ ਹਰਿ ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ਆਸਾ। ਮਨ ਕ੍ਰਮ ਬਚਨ ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥੪॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 78)

ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਆਡੰਬਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜੋ ਤੁਮ ਤੋਰੇ ਰਾਮ ਮੈ ਨਹਿ ਤੋਰੈ।

ਤੁਮ ਸੋ ਤੋਰਿ ਕਵਨ ਸੋ ਜੋਰੈ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਮੇਰੀ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਆਪ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਤੋੜੋਗੇ ਵੀ ਪਰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਤੋੜਾਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲੋਂ ਪ੍ਰੀਤੀ ਤੋੜ ਕੇ ਹੋਰ ਕਿਸ ਨਾਲ ਜੋੜਾਂਗਾ?

ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਨ ਕਰੋ ਅੰਦੇਸਾ।

ਤੁਮ੍ਹਰੇ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕਾ ਭਰੋਸਾ ॥੧॥

ਤੀਰਥ 'ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਵਰਤ ਰੱਖਣੇ ਇਹਨਾਂ ਬਾਹਰੀ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰਾ ਸੱਚਾ ਭਰੋਸਾ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕੰਵਲਾਂ ਉੱਪਰ ਹੈ।

ਜਹ ਜਹ ਜਾਉ ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ਪੂਜਾ।

ਤੁਮ ਸਾ ਦੇਵ ਅਵਰ ਨਹਿ ਦੂਜਾ ॥੨॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਂ ਜਿਥੇ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਸਿਰਫ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਆਪ ਵਰਗਾ ਮਹਾਨ ਦੇਵ ਕੋਈ ਵੀ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੈ ਅਪਨੋ ਮਨ ਹਰਿ ਸੋ ਜੋਰਿਓ।

ਹਰਿ ਸੋ ਜੋਰਿ ਸਬਨ ਸੇ ਤੋਰਿਓ ॥੩॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਹੋਰ ਸਭਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਲਿਆ ਹੈ।

ਸਬ ਪਰ ਹਰਿ ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ਆਸਾ।

ਮਨ ਕ੍ਰਮ ਬਚਨ ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥੪॥

ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਹਰ ਸਮੇਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਂ ਮਨ, ਬਚਨ ਅਤੇ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਅਬ ਕੈਸੇ ਛੂਟੈ ਨਾਮ ਰਟ ਲਾਗੀ ॥ ਟੇਕ ॥ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਮ ਚੰਦਨ ਹਮ ਪਾਨੀ। ਜਾਕੀ ਅੰਗ ਅੰਗ ਬਾਸ ਸਮਾਨੀ ॥੧॥ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਮ ਘਨ ਬਨ ਹਮ ਮੋਰਾ। ਜੈਸੇ ਚਿਤਵਤ ਚੰਦ ਚਕੋਰਾ ॥੨॥ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਮ ਦੀਪਕ ਹਮ ਬਾਤੀ। ਜਾ ਕੀ ਜੋਤਿ ਬਰੈ ਦਿਨ ਰਾਤੀ ॥੩॥ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਮ ਮੋਤੀ ਹਮ ਧਾਗਾ। ਜੈਸੇ ਸੋਨਹਿ ਮਿਲਤ ਸੁਹਾਗਾ ॥੪॥ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਮ ਸੁਆਮੀ ਹਮ ਦਾਸਾ। ਐਸੀ ਭਗਤਿ ਕਰੈ ਰਵਿਦਾਸ ॥੫॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 79)

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਅਬ ਕੈਸੇ ਛੂਟੈ ਨਾਮ ਰਟ ਲਾਗੀ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਗਤੀ ਹੈ ਹੁਣ ਆਪ ਹੀ ਦੱਸੋ ਕਿ ਇਹ ਰਾਮ-ਨਾਮ ਦੀ ਰਟ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਟ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹਟ ਸਕਦੀ।

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਮ ਚੰਦਨ ਹਮ ਪਾਨੀ।

ਜਾਕੀ ਅੰਗ ਅੰਗ ਬਾਸ ਸਮਾਨੀ ॥੧॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਚੰਦਨ ਹੋ ਅਤੇ ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਚੰਦਨ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਚੰਦਨ ਯੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਗ-ਅੰਗ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਵਸੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਂ ਵੀ ਆਪ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ।

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਮ ਘਨ ਬਨ ਹਮ ਮੋਰਾ।

ਜੈਸੇ ਚਿਤਵਤ ਚੰਦ ਚਕੋਰਾ ॥੨॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਬੱਦਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੋ ਤੇ ਮੈਂ ਜੰਗਲੀ ਮੋਰ ਵਾਂਗ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੱਦਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੋਰ ਆਨੰਦਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਆਨੰਦਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚੰਦ ਤੇ ਚਕੋਰ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਮੇਰੀ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਕੋਰ ਚੰਦਰਮਾ ਵਲ ਨਿਰੰਤਰ ਇਕ ਰਸ ਵੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਂ ਵੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਤਾਂਘ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਮ ਦੀਪਕ ਹਮ ਬਾਤੀ।

ਜਾ ਕੀ ਜੋਤਿ ਬਰੈ ਦਿਨ ਰਾਤੀ ॥੩॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੇਰੀ ਆਪ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਦੀਵੇ ਤੇ ਬੱਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਆਪ ਦੀਵੇ ਵਾਂਗ ਹੋ ਤੇ ਮੈਂ ਦੀਵੇ ਵਿਚ ਜਲਣ ਵਾਲੀ ਬੱਤੀ ਵਾਂਗ ਹਾਂ। ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਜੋਤ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਦਿਨ ਰਾਤ ਜਗ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਮ ਮੋਤੀ ਹਮ ਧਾਗਾ।

ਜੈਸੇ ਸੋਨਹਿ ਮਿਲਤ ਸੁਹਾਗਾ ॥੪॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਮੋਤੀ ਹੋ ਮੈਂ ਧਾਗੇ ਵਾਂਗ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਆਪ ਨਾਲ ਮੋਤੀ ਤੇ ਧਾਗੇ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਨੇ ਨਾਲ ਸੁਹਾਗੇ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਠੀਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ।

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤੁਮ ਸੁਆਮੀ ਹਮ ਦਾਸਾ।

ਐਸੀ ਭਗਤਿ ਕਰੈ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥੫॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋ। ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਦਾਸ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ

ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਐਸੀ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਮਾਧੋ ! ਮੋਹਿ ਏਕੁ ਸਹਾਰੋ ਤੋਰਾ ॥ ਏਕ ॥ ਤੁਮਹਿ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੋ, ਹੋ ਮਸਕੀਨ ਅਤਿ ਭੋਰਾ ॥ ਤੁਮ ਜਉ ਤਜੋ ਕਵਨ ਮੋਹਿ ਰਾਖੇ, ਸਹਿਹੈ ਕੋਨੁ ਨਿਹੋਰਾ ॥੧॥ ਬਾਹਾਡੰਬਰ ਹੋ ਕਬਹੂੰ ਨ ਜਾਨਿਓ, ਤੁਮ ਚਰਨਨ ਚਿਤ ਮੋਰਾ ॥ ਅਗੁਨ ਸਗੁਨ ਦੋ ਸਮਕਰਿ ਆਨਿਓ, ਚਹੂੰ ਦਿਸ ਦਰਸਨ ਤੋਰਾ ॥੨॥ ਪਾਰਸ ਮਨਿ ਮੁਹਿ ਰਤੁ ਨਹਿ, ਜਗ ਜੰਜਾਰ ਨ ਥੋਰਾ ॥ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਤਜਿ ਸਭ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਇਕੁ ਰਾਮ ਚਰਨ ਚਿਤ ਮੋਰਾ ॥੩॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 82)

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਗਤਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮਾਧੋ ! ਮੋਹਿ ਏਕੁ ਸਹਾਰੋ ਤੋਰਾ ॥ ਏਕ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਸਹਾਰਾ ਹੈ।

ਤੁਮਹਿ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੋ, ਹੋ ਮਸਕੀਨ ਅਤਿ ਭੋਰਾ ॥

ਤੁਮ ਜਉ ਤਜੋ ਕਵਨ ਮੋਹਿ ਰਾਖੇ, ਸਹਿਹੈ ਕੋਨੁ ਨਿਹੋਰਾ ॥੧॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਹੋ, ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਦਾ ਭੋਰਾ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ, ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਕੌਣ ਰੱਖੇਗਾ? ਆਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਗਿਲਾ-ਸ਼ਿਕਵਾ ਕਿਸ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਾਂਗਾ?

ਬਾਹਾਡੰਬਰ ਹੋ ਕਬਹੂੰ ਨ ਜਾਨਿਓ, ਤੁਮ ਚਰਨਨ ਚਿਤ ਮੋਰਾ ॥

ਅਗੁਨ ਸਗੁਨ ਦੋ ਸਮਕਰਿ ਆਨਿਓ, ਚਹੂੰ ਦਿਸ ਦਰਸਨ ਤੋਰਾ ॥੨॥

ਮੈਂ ਬਾਹਰੀ ਆਡੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਮੇਰਾ ਚਿੱਤ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਕੰਵਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਮੇਰੇ ਔਗੁਣਾਂ ਤੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸਮ ਕਰਕੇ ਦੇਖਿਓ, ਮੈਂ ਚਾਰੇ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵ ਹਰ ਪਾਸੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ-ਦੀਦਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਪਾਰਸ ਮਨਿ ਮੁਹਿ ਰਤੁ ਨਹਿ, ਜਗ ਜੰਜਾਰ ਨ ਥੋਰਾ ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਤਜਿ ਸਭ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਇਕੁ ਰਾਮ ਚਰਨ ਚਿਤ ਮੋਰਾ ॥੩॥

ਪਾਰਸ ਮਨੀ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਰਤਾ ਭਰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੰਜਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਅੱਗੇ ਝੂਠੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਰਾਗ ਟੋਡੀ

ਪਾਵਨ ਜਸ ਮਾਧੋ ਤੋਰਾ ਤੁਮ ਦਾਰੁਨ ਅਘਮੋਚਨ ਮੇਰਾ ॥ ਟੇਕ ॥ ਕੀਰਤਿ ਤੇਰੀ ਪਾਪ ਬਿਨਾਸੇ ਲੋਕ ਬੇਦ ਯੋ ਗਾਵੈ। ਜੋ ਹਮ ਪਾਪ ਕਰਤ ਨਹਿ ਭੂਧਰ ਤੋਂ ਤੂੰ ਕਹਾ ਨਸਾਵੈ ॥੧॥ ਜਬ ਲਗ ਅੰਗ ਪੰਕ ਨਹਿ ਪਰਸੈ ਤੋਂ ਜਲ ਕਹਾ ਪਖਾਲੈ। ਮਨ ਮਲੀਨ ਵਿਸ਼ਿਆ ਰਸ ਲੰਪਟ ਤੋਂ ਹਰਿ ਨਾਮ ਸੰਭਾਲੈ ॥੨॥ ਜੋ ਹਮ ਬਿਮਲ ਹਿਰਦੈ ਚਿਤ ਅੰਤਰਿ ਦੋਸ ਕੌਨ ਪਰ ਧਰਿਹੋ। ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਤੁਮ ਦਯਾਲ ਹੋ ਅਬੰਧ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਕਰਿਹੋ ॥੩॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ ਪੰਨਾ 82)

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਉਸ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਾਵਨ ਜਸ ਮਾਧੋ ਤੋਰਾ ਤੁਮ ਦਾਰੁਨ ਅਘਮੋਚਨ ਮੇਰਾ ॥ ਟੇਕ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਆਪ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਕਠਿਨ ਪਾਪ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਹੋ।

ਕੀਰਤਿ ਤੇਰੀ ਪਾਪ ਬਿਨਾਸੇ ਲੋਕ ਬੇਦ ਯੋ ਗਾਵੈ।

ਜੋ ਹਮ ਪਾਪ ਕਰਤ ਨਹਿ ਭੂਧਰ ਤੋਂ ਤੂੰ ਕਹਾ ਨਸਾਵੈ ॥੧॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਆਪ ਦਾ ਜਸ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਪਰ ਲੋਕ ਕੇਵਲ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਹੀ ਉੱਤਮ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕ ਵੱਡੇ ਪਾਪ ਨਾ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਆਪ ਕਿਸ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੇ?

ਜਬ ਲਗ ਅੰਗ ਪੰਕ ਨਹਿ ਪਰਸੈ ਤੋਂ ਜਲ ਕਹਾ ਪਖਾਲੈ।

ਮਨ ਮਲੀਨ ਵਿਸ਼ਿਆ ਰਸ ਲੰਪਟ ਤੋਂ ਹਰਿ ਨਾਮ ਸੰਭਾਲੈ ॥੨॥

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪਾਪ ਰੂਪੀ ਚਿੱਕੜ ਨਹੀਂ ਛੁੱਟਦਾ ਤਦ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਜਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੋਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਤੱਕ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ (ਵਿਖਿਆ) ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲੁਭਾਏਮਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਤੱਕ ਹੀ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੋ ਹਮ ਬਿਮਲ ਹਿਰਦੈ ਚਿਤ ਅੰਤਰਿ ਦੋਸ ਕੌਨ ਪਰ ਧਰਿਹੋ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਤੁਮ ਦਯਾਲ ਹੋ ਅਬੰਧ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਕਰਿਹੋ ॥੩॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਜੇਕਰ ਸਾਡਾ ਹਿਰਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੂਰ ਕਰਦੇ। ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਆਪ ਦਿਆਲੂ ਹੋ। ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਤਿਨਾਮ ਸਤਿਨਾਮ ਸਤਿਨਾਮ